

madártávlat

Természetvédelmi folyóirat

19.
Tisztelettel
Köszönöm

A rókák immunizálása
Gébics a havas mezőn
Kalandozások Reunion szigetén

madártávlat

A z M M E kéthavonta megjelenő folyóirata

4. évfolyam 1. szám

1997. január-február

Főszerkesztő:

Péchy Tamás

Szerkesztőbizottság:

Drexler Szilárd

Dr. Kalotás Zsolt

Kállay György

Lukács Albert

Márkus Ferenc

Murray Róbert

Nagy Szabolcs

Schmidt Egon

Zsoldos Árpád

Tördelőszerkesztő:

Péchy D. Zsófia

Szedő:

Bányai Lászlóné

Kiadja:

Magyar Madártani és

Természetvédelmi Egyesület (MME)

Felelős kiadó:

Kállay György

Felelős terjesztő:

Harangi István

Szerkesztőség:

1121 Budapest, Költő u. 21.

Levélcím: 1537 Bp., Pf. 391.

Telefon és fax: (1)175-8327

E-mail: postmaster@mme.zpok.hu

Kéziratokat nem őrzünk meg

és nem küldünk vissza.

Nyomás: Kanalgém Kft.

ISSN 1217-7156

aktuális

A rókák immunizálásáról 1

bemutatjuk

Gébics a havas mezőn 3

gyakorlati természetvédelem

Ramsari Egyezmény 4

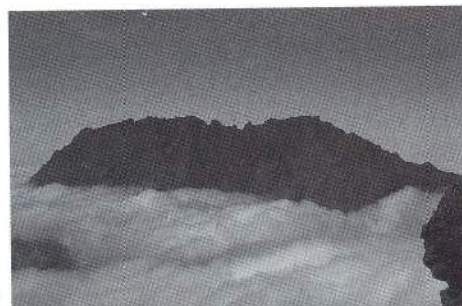

nemzeti parkok, védett területek...

Közjóléti szempontok és természetvédelem 7

kitekintő

Kalandozások Reunion szigetén 9

botanika

Rügyek 11

ami nem madár

Az erdélyi poéta-csinosboglárka 12

mme-hírek 14

mozaik

Bemutatkozik a Tisza klub 15

Az IUCN új Vörös Könyve 15

kérdezz - válaszolok (Schmidt Egon rovata)

Téli napok 16

tájak, emberek

Petényi János Salamon 17

postaláda

Kedves Anna! 18

Néhány gondolat a *Nem lehet elég korán elkezdni* című íráshoz 18

Tapasztalatok és vélemények a vadludak vadászatáról 19

keresztrejtvény 20

csipogó

Madárkalendárium 21

A határozókulcs 22

Január erdőn, mezőn 22

tizenévesek írták

A szürke légykapó család 24

A címlapon: szirti sas, Péchy Tamás felvétele,
a hátlayan: héja, Lőrincz István felvétele és
egy madagaszkári kaméleon, Vetlényi Dávid felvétele.

A róák immunizálásáról

Jánoska Ferenc

A közvélemény viszonylag szűkszavú sajtóközlésekből értesülhetett arról, hogy a róák vesztség elleni immunizációs programját a Dunántúl teljes területére kiterjesztették. Nem értesülhetett azonban kielégítően sem az okokról, sem a végrehajtás módjáról, sem a kísérő intézkedések (pl. az ebzárlat) miérettől. Az, hogy ezen immunizációs programot fenntartásokkal fogadják, (ne adj' Isten ellenzők) nem jutottak publicitáshoz, nem meglepő mai viszonyaink közepette. Igazából nem lehet tudni – az átlagember szintjén – miért volt minderre szükség, mik az érvek és ellenérvek e programmal kapcsolatban, milyen végső szempontok szerint döntöttek az illetékesek a végrehajtás, és miért az ország mintegy felére korlátozódó részleges végrehajtás mellett. Ez annál inkább szembeötlő, mert ugyanakkor ezen program „társadalmi előkészítéseként” durva hibák, féligazságok, elferdítések jelentek meg a magyar elektronikus és írott sajtóban egyaránt. A vesztség, mint humánegészségügyi szempontból veszélyes, főként a róka által terjesztett kórokozó fontosságára pl. az alábbi, a valóságtól fényévekre rugaszkodott közlésekkel hívta fel a figyelmet egy országos napilapunk: „...Még rágondolni is rossz, hogy milyen veszély leselkedhet egy veszett rókaszörből készült gallér viselőjére, vagy azokra, akik e gallért csupán megérintik.” Vagy egy másik cikkben, már-már közellenségként feltüntetve prémes barátunkat: „...Lelléné! a tó jegéről szedtek össze a tűzoltók tizenegy szétmarcangolt hatyút, és emellett még néhány lakóház udvarára is becipelték az alattomos állatok a hatalmas testű vízimadarak maradványait.” A televízió is szinte kétnaponta tudósított veszett róka lakóterületeken való megjelenéséről, az ellenük folytatott rendőri és vadászati irtóhadjáratozokról. Persze nem esett szó arról, hogy e jószágok általában erdőkkel közvetlenül érintkező, gondozatlan, elvadult kertekben, gazos, ember-nem-járta területeken jelentek meg.

Csak a tények kedvéért szeretném röviden összefoglalni, mit tudunk a rókaról és a veszteségről. A róka egyik legismertebb és legerjedtebb ragadozónk. Széles ökológiai tűrőképességgel rendelkező faj, egész Európában és Észak-Amerikában előfordul. Generalista faj, erdőkben, mezőgazdasági területeken, sőt sivatagokban és tundrákon is megtelepedik. Nyugat-Európában jelentős állománya él városokban, egyéb lakott területeken is, urbanizálódó fajként még London utcá-

in is megjelenik. Magyarországon e folyamat most játszódik le, melynek oka a természetes élőhelyek beszűkülése, következménye pedig a lakott területeken gyarapodó megfigyelések száma. Mai viszonyaink közepette csúcsragadozónak számít, természetes ellensége nincs, állományszabályozását csakis a betegségek és az ember végzik. E betegségek legsúlyosabbika, melynek humán- és állategészségügyi kihatásait valóban nem szabad elbagatellizálni, az ún. erdei vesztség. A betegséget egy vírus okozza, mely legtöbbször harapással jut az állat szervezetébe, és ott a központi idegrendszer működési zavarait előidézve legtöbbször az állat pusztulását hozza magával. A Magyarországon ismertté vált veszteségi esetek 90%-a rókan került diagnosztizálásra. A vesztség vírusa azonban megtámadhatja más ragadozóinkat (borz, nyest, nyuszt és egyéb menyétfélék), az őzet, esetenként más vadfajokat, valamint az ember háziállatait (kutyá, macska, szarvasmarha, juh stb.) is. Mivel a róka a legfontosabb vírus hordozó, ezért irtására a vadgazdálkodót rendelet is kötelezi. A vesztség pontos diagnosztizálása meglehetősen nehéz, élő állatról egyértelműen eldönteni azt, hogy veszett-e, szinte csak a betegség utolsó szakaszában lehetséges, amikor olyan külső tünetek (nyálcsorgás, kancsalítás, testtájak benuványa) jelentkeznek, amelyek ezt lehetővé teszik. Egészen biztosan csak az agyvelőből lehet kimutatni a kórokozót, tüzetes laboratóriumi vizsgálattal. Maga a vírus a legkevésbé ellenálló kórokozók közé tartozik: szabad levegőre kerülve 10–15 perc alatt elpusztul. Így a rókaprémtől való fertőződés veszélyét nyugodtan ki lehet zárni, annál inkább, mert a bőr cserzése során alkalmazott vegyszerek sokkal ellenállóbb kórokozókat is elpusztítanak.

A „közellenség”

A veszettség elleni védekezés jól ismert, sok évtizedes formája a kutyák oltása, mely minden ebtartó számára kötelező. A rókák immunizálására 1982-ben dolgoztak ki eljárást, az ún. orális vakcinázást, melynek során csalifalatba rejtik a vakcinát tartalmazó kapszulát. Ezt a kezdetekkor csirkefejbe rejtették, de már hosszú évek óta mesterséges, zsiradékból és hallisztból álló csalétket használnak. A csalétek kihelyezését repülőgépről végzik, melynek során 100 hektáronként 20–30 csalétket szórnak ki. A kapszula szétrágásakor a nyálkahártyán felszívódó vírusanyag immunizálja a rókát. Ezt az eljárást évek óta alkalmazzák Németország és Ausztria teljes területén. Magyarországon (részben osztrák felkérésre és anyagi hozzájárulással) 1993 óta az országhatár 80 km-es körzetében végeztek ilyen immunizálást, melyet ezévből terjesztettek ki a Dunántúl területére.

Mi lesz/lehet a következménye a rókák veszettség elleni immunitásának, ez lehet a következő kérdés, melyet fel kell vetni. Az ausztriai és németországi tapasztalatok azt mutatják, hogy az immunizáláson átesett rókaállomány állományszabályozása hagyományos vadászati módszerekkel szinte keresztülvihető. Ennek káros következményei az apróvadállományra, valamint a talajon fészkelő madárfajokra könnyen beláthatók. Hogy ne csak külhoni, esetleg fenntartásokkal adaptálható példákkal dobálózunk, egyetlen adat: A Fertő élőhelyrekonstrukciós területein évek óta élő probléma az, hogy a róka módszeresen teszi tönkre olyan ritka, fokozottan védett madárfajok, mint pl. a gulipán fészekaljait, egyes években szinte tel-

fiudvarban kárt okozó róka sem feltétlenül veszteszt! A megnövekedő állomány, nem találván elegendő táplálékot természetes élőhelyein, rákényszerül azt az ember közelében beszerezni, ily módon gazdasági károkat okozva. E hatást még fokozza az olyan kemény, hosszú hóborítással járó tél, mint amelyet az elmúlt évben tapasztalhattunk.

E ponttól a róka immunitása nem csak humánegészségügyi, hanem komoly vadgazdálkodási, állattenyésztési (tehát húsbavágó gazdasági) és természetvédelmi kérdés is! Az élővilág egyensúlyra törekvő rendszerébe beavatkozó ember számtalan esetben (vélt vagy valós érdekek kényszerében) rendkívül károsan avatkozott be, s később súlyos összegek felhasználásával igyekezett a károkat csökkenteni, az eredetihez közeli állapotot visszaállítani (lásd pl. Kisbaltont!). Nincs szándékomban a probléma elbogatellizálása, nem akarom a veszettség okozta (esetlegesen és hál' Istennek igen ritkán előforduló) emberi tragédiákat az „óhatatlan veszteségek” kategóriájába sorolni. A közelmúlt súlyos repülési katasztrófáiból vagy a közlekedési balesetekből sem vonjuk le azonban azt a következtetést, hogy állítsuk le a polgári repülést vagy ezentúl csak gyalog, esetleg szekerekkel közlekedjünk. Sokkal inkább (hogy a példánál maradjunk) a biztonsági intézkedések fokozott betartását és a közlekedési szabályok kontrollálását helyezük előtérbe. Ez eredeti témánkra alkalmazva (értelmezésem szerint) a következőket jelenti: A legfontosabbnak a megfelelő tudatformálásnak, a tárgyyszerű és pontos informálásnak kellene lennie, különösen azokban a társadalmi csoportokban,

amelyek munkavégzésük, illetve szabadidős tevékenységük miatt kapcsolatba kerülhetnek fertőzött állatokkal. Ugyanakkor a „laikus” közvéleményben is tudatosítani kell, milyen valós veszélye van a veszettségnek. További fontos tennivaló, hogy következetes szigorral kell gondoskodni a kutyák oltásáról, valamint a rókák példányszámát meghaladó(!) kóbor ebek és macskák gyérítéséről. (Magyarországon a '90-es években rókából 30–42 ezer, kóbor kutyából 44–53 ezer, míg kóbor macskából 50–68 ezer példány évenkénti elejtéséről szólnak a statisztikák. Ez az adat is mutatja, hogy a veszettség kordában tartása nem csak rókakérdés!)

Nem vitás, hogy (amennyiben a pénzeszközök rendelkezésre állnak) az immunizációt az ország teljes területére ki fogják terjesztetni. Az indokokat, a humánegészségügyi szempontokat kénytelenek leszünk elfogadni. A következmények bár előre fel nem mérhetők, külhoni példák alapján sejtethetők. Félő, hogy – legalábbis az érintett szakterületek szakemberei szintjén – lesznek, akik némi nosztalgiával emlegetik majd az erdei veszettséget, mint a róka természetes állományszabályozó betegségét... ☒

Zsolos Márton

jesen meghiúsítva költésüket. Ugyanakkor szólni kell az immunizáció olyan kihatásairól is, mint az ennek következtében felszaporodó rókaállomány kártételei az apróvadállományban, esetenként baromfitelepeken, háztáji gazdaságokban. A barom-

Gébics a havas mezőn

Schmidt Egon

A hazánkban fészkelő kis őrgébics és tövisszűrő gébics melegkedvelő madarak, tavasszal későn, csak április legvégén–május első napjaiban érkeznek, és különösen a kis őrgébics már augusztus második felében, a legnagyobb rovarbőség idején búcsút mond a hazai tájnak. Visszaindul Délnyugat-Afrika bokros sztyeppéi, akáciákkal tarkált szavannái felé. Ám ha decemberben vagy januárban járjuk a határt, mégis csak látunk egy-egy gébicset az út menti villanyvezetéken, bokrok, kisebb fák csúcsán üldögélni. Első pillantásra mint-

ha kis őrgébics lenne, valójában a hozzá ugyan hasonló, de természetesebb, rokon nagy őrgébicset látjuk magunk előtt. A két faj színeloszlása nagyjából hasonló, de a nagy őrgébics homloka mindig szürke, soha nem fekete, mint kisebb rokona ivarérett példányaié (a fiatalok homloka még nem fekete!). Röptében mindkét faj apró szarkára emlékeztet.

A nagy őrgébics költését hazánkban még nem bizonyították, ellenben október és április első fele között rendszeres téli vendég. Az állomány egy részét feltehetőleg a szlovák hegyek közül kapjuk, de megkerült már Magyarországon egy a költési időben Lettországból jelölt példány is. Fészkelőhelyként az öreg hagyásfákkal, tölgyekkel, vadkörtével, galagonya- és vadrózsabokrokkal beszőtt hegyi legelőket kedveli, de a sík vidéken is a jó áttekintést nyújtó, többé-kevésbé nyílt területhez ragaszkodik. Hazánkban az Északi Középhegység alkalmas részein érdemes rá figyelni költési időben, hátha megtelepszik valahol egy pár. A nálunk telelő példányok a Dunántúlon és az Alföldön egyaránt megtalálhatók. Mindig egy kiemelkedő

ponton üldögélnek és mindig magányosak. Télen is territóriumot tartanak és a terület gazdája nyomában elkergeti a betolakodót.

Ami a táplálékát illeti, a nagy őrgébics októberi érkezésekor még főként rovarokat, sáskákat, tücsköket zsákmányol. Bokor csúcsáról, magas kőrő hegyéről les rájuk, máskor vércse módjára szitál, egyhelyben lebeg a levegőben, úgy figyeli a fű között mozgó áldozatát. Amikor aztán beköszönt a hidegebb idő és a rovarok eltűnnek, apró emlősöket és madarakat fog. Súlyomként vág a kenderike vagy tengelic csapatba, néha kitarotán üldöz egy-egy kék cinegét vagy nádi sármányt. Elfogott zsákmányát gébicsszokás szerint gyakran tövisre tűzi. Amíg eszik, egyik lábával tartja a pocokot, míg erős, kampós csőrével darabokat szagat belőle. Egy mezei pocokból 2–3 alkalommal is táplálkozhat. A szarkák és varjak azonban néha megtréfálják és kifosztják a gébics raktárait. A feltűzött zsákmányt a madár tartózkodóhelyének közelében rendszerint alacsonyan találjuk. Apajpusztán például ezüstfa tuskóján alig méternyire a föld felett lógott a félig már elfogyasztott törpe egér.

A nagy őrgébics ugyan énekesmadár, de énekével nem nagyon dicsekedhetne. A rövid, reszelős strófákból, különböző utánzásokból álló éneket decembertől enyhe téli napokon, de különösen februárban és kora tavasszal lehet hallani. Ilyenkor a tojók is énekelnek. Mindent egybevetve a nagy őrgébics érdekes életmódú, emellett könnyen megfigyelhető madár. Ha a téli mezőn találkozunk vele, érdemes legalább egy ideig figyelemmel kísérni viselkedését. ☒

A nemzetközi fontosságú vizes területekről, különösen mint vízimadarak élőhelyéről szóló

Ramsari Egyezmény

Lakosné Horváth Alojzia

Szabák Tamás

Dinnyés

A *Madártávlat* korábbi számában Nagy Szabolcs „A vízivad védelme” című cikkében szóba hozta a nemzetközi fontosságú vadlúd éjszakázóhelyeket. Szinte valamennyi általa említett terület az ún. Ramsari területeink közé tartozik.

Mielőtt részletezném, hogy mit is jelent ez, illetve mi a célja a Ramsari Egyezménynek, a vizes területekről, azok funkciójáról, értékeiről kell néhány szót ejteni. Annál is inkább, mert egy egyezmény nem más mint eszköz, bizonyos célok eléréséhez. Adott esetben a cél a vizes területek megőrzése, ésszerű használata, valamint értékeinek, funkcióinak tudatosítása. Ehhez (az egyik lehetséges, jól működő) eszköz a Ramsari Egyezmény.

A vizes területek például:

- természetes szivacsként viselkednek áradások és aszályok esetén, hidrológiai szabályozó funkciót tölte be;
- szabályozzák a talajvíz szintjét;
- felfogják, megszürik a szennyező anyagokat;
- csökkentik az eróziót, pl. a viharok és áradások okozta károkat;
- visszatartják a tápanyagokat, az üledéket;
- igen produktívak, élőhelyet biztosítanak rengeteg madár-, hal-, hulló-, kétéltű- és emlősfaj, illetve növényfaj számára.

Mindezt ráadásul ingyen biztosítják, vagy inkább biztosítanak, ha hagynánk. Hosszú időközönként azonban haszontalan, szúnyogok és más „kellmetlen” rovarok uralta és veszélyes helyekként tartották számon a vizes területeket, amelyek le-

csapolását, kiszáraitását vagy feltöltését fejlődés-ként értékelték. Közben csökkentek a talajvíztartálékok, ami öntözést tett szükségessé, tönkrementek a partvonalak, ami további emberi beavatkozást igényelt, felgyülemlettek a szennyező anyagok, amit költséges beruházásokkal sem sikerült megnyugtatóan megoldani, továbbá sok növény- és állatfaj (köztük vízimadarak) tűnt el vagy jutott a kipusztulás szélére.

A vizes területek pusztítása elleni harc élére a vízimadarak védelméért tevékenykedő személyek, pl: Luc Hoffmann és Geoffrey Matthews, valamint szervezetek, így: IUCN, IWRB, WWF álltak még az 1960-as évek végén, felismerve, hogy eredményesen csak nemzetközi összefogás révén tudnak fellépni. Az együttműködés szükségszerű volt, hiszen a vizes területek sok esetben határon átnyúló rendszerek, amelyeknek egészsége más országból érkező víz mennyiségén és minőségén is múlik. Az évente kétszer vonuló vízimadarak útjuk során több országon repülnek át, ahol megfelelő vizes területekre van szükségük a táplálkozáshoz, pihenéshez, szaporodáshoz.

Több mint 8 évig tartott, amíg konferenciák, szakértői értekezletek és színpalak mögötti tárgyalások eredményeként kialakult egy olyan megállapodás-szöveg, amelynek széleskörű elfogadása az akkori politikai körülmények között is remélhető volt.

25 évvel ezelőtt, 1971. február 2-án, Irán Ramsar nevű városában fogadta el és írta alá 18 ország képviselője a „nemzetközi fontosságú vizes területekről, különösen mint vízimadarak élőhelyéről szóló egyezmény” szövegét.

Mára már a világ 94 országa vált részesévé. Magyarország 1979-ben csatlakozott hozzá.

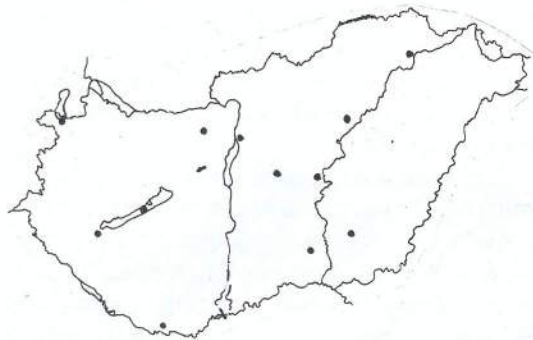
Az Egyezmény a vizes élőhelyek teljes biológiai sokféleségének megőrzését célozza és értelemszerűen érinti mindazokat az emberi közösségeket, amelyek függnek az ilyen területek nyújtotta halászati, legeltetési, fakitermelési, szállítási, vízellátási lehetőségektől.

Alapkötelezettségei:

- 1) Minden részes állam köteles legalább egy területet bejelenteni a „nemzetközi fontosságú vizes területek listájára” és gondoskodnia kell arról, hogy ezek ökológiai jellege megmaradjon.

A Ramsari Listán ma 846 terület szerepel, összkiterjedésük: 54 millió hektár. Magyaror-

szág eddig 13 területet jelentett be: Szaporca, Velence-Dinnyés, Kardoskút, Kisbalaton, Mártély, Kiskunság, Pustaszér, Hortobágy, Ócsa, Tatai Öreg-tó, Fertő-tó, Bodrozug, Balaton, összesen: 114.862 hektár.

A listára való felvétel ökológiai, hidrológiai, botanikai, zoológiai, limnológiai kritériumokon alapszik.

- 2) A részesek földhasználati terveiket kötelesek úgy összeállítani és megvalósítani, hogy a vizes területek megőrzését, illetve bölcs hasznosítását elősegítsék. Ma a bölcs helyett az időközben nagyon elterjedt „fenntartható” szót használjuk, de az értelmezés azonos. Ezzel kapcsolatban hangsúlyozni kell, hogy a bölcs hasznosítás kifejezés bevezetésével a Ramsari Egyezmény megelőzte korát és sok fejlődő ország csatlakozását vonzotta, hiszen számukra természeti erőforrásaik hasznosíthatósága (szemben az 1970-es évek természetvédelmében általános korlátozásokkal és tiltásokkal) kulcskérdés. Az ésszerű hasznosítás koncepciójának alkalmazására több irányelvet dolgoztak ki az Egyezmény égisze alatt. Ezek szerint pl. nemzeti vizes-élőhely politikát kell kialakítani, amihez szükség szerint át kell tekinteni, vagy alakítani a vonatkozó jogszabályokat és intézményi háttérrel, vizes-élőhely leltárt kell összeállítani, gondoskodni kell az oktatásról és tudatformálásról, és kezelési terveket kell kidolgozni/végrehajtani (utóbbiak vízgyűjtő terület szerinti készítése különösen fontos).
- 3) A tagországok elősegítik vizes területeik megőrzését azok védetté nyilvánításával is, létrehozva így ezen területek országos hálózatát, különös tekintettel az összeköttetést megteremtő ökológiai folyosókra. A védetté tett területek megfelelő zonációját is biztosítaniuk kell. Ezen túlmenően gondoskodniuk kell a kezelői szakembergárda továbbképzéséről, mivel szerepük nagyon jelentős mind az adott területek védelmében és ésszerű hasznosításában, mind a tudatformálásban.
- 4) A negyedik alapkötelezettség szerint a tagországok kötelesek konzultálni egymással az Egyezmény végrehajtásának kérdéseiről, elsősorban a megosztott, határokon átnyúló területek, a vonuló fajok valamint a fejlesztési segélyek, támogatások vonatkozásában.

Az Egyezmény döntéshozó testülete a részesek Konferenciája, amely három évenként ül össze, hogy áttekintse az Egyezmény végrehajtását, megvitassa a nemzeti jelentéseket, valamint határozatokot és ajánlásokat dolgozzon ki és meghatározza a következő időszak programját, célkitűzéseit és pénzügyi kereteit. A legutóbbi, 6. Ülészakra 1996 márciusában került sor, Brisbane-ben (Ausztrália).

A Konferencia két ülészaka között az Állandó Bizottság felügyeli, illetve irányítja a Konferencia által jóváhagyott program előrehaladását, a Titkárság tevékenységét, a költségvetés végrehajtását, a következő ülészak tartalmi előkészítését. (A Bizottság elnöki tisztét Magyarország tölti be 1993–1999 között.)

A Ramsar Bureau-nak nevezett Titkárság feladata a Konvenció működésével kapcsolatos napi koordinációs tevékenység ellátása, adminisztratív, technikai, tudományos segítségnyújtás a részeseknek, adatbázis fenntartása (Ramsari Lista), kontaktus fenntartása más egyezmények és nemzetközi szervezetek titkárságaival. A Titkárság székhelye Gland, Svájc, élén a főtitkár áll, jelenleg Delmar Blasco úr.

Víszonylag új testület az 1993-ban létesített Tudományos és Technikai Panel (STRP), amelynek kiemelt feladata például a nemzetközi fontosság kritériumainak továbbfejlesztése, az ökológiai

Gulipán

Péchy Tamás

jelleg, illetve az abban bekövetkező változás megfigyelésére vonatkozó irányelvek kialakítása. A kelet európai régióból magyar szakértő (Végh Mihály, HNP) a Panel tagja.

A Montreux-i Jegyzéket a részesek Konferenciájának Montreux-ben (Svájc) tartott 4. Ülésszaka hozta létre azért, hogy nyilvántartásba vegye azokat a Ramsari Listán már szereplő területeket, amelyek ökológiai jellege megváltozott, változóban van, vagy várhatóan megváltozik a technikai fejlődés, szennyezés vagy más emberi beavatkozás következtében. Ki kell emelni azt, hogy bár ez a jegyzék a veszélyeztetett területeket sorolja fel, nem megbélyegző, vagy hátrányos itt szerepeltetni egy vizes élőhelyet. A cél az, hogy ráirányítsa a figyelmet a szóban forgó területekre, ezáltal is elősegítve a helyreállításukhoz, fennmaradásukhoz szükséges intézkedések, erőforrások megteremtését.

Az Egyezmény „Monitoring Eljárását” szintén a fent említett ülészakon alakították ki. Ennek során, különösen a Montreux-i Jegyzéken szereplő területek esetében, nemzetközi szakértői csoport elemzi a problémákat és dolgoz ki javaslatokat a megoldás lehetőségeire. E javaslatok alapján jól megalapozott projectek állíthatók össze, illetve hajthatók végre.

Mivel a természeti erőforrások használata, így a vizes területek hasznosítása nyilvánvalóan folytatódik és a fejlődés igényével kell számolni, a kihívás abban áll, hogy ez a használat ésszerű vagy „bölc” (wise use), ez a fejlődés fenntartható legyen.

Az 1996-ban 25 éves Ramsari Egyezmény jelentős eredményeket mutathat fel a vizes területek kulcsfontosságú értékeinek, funkcióinak tudatosításában, megértésében, valamint védelmében.

Az államok közötti információcsere, technikai

és tudományos tanácsadás és bizonyos fókig pénzügyi támogatás hatékony eszközöként működött. Területkezelési és fenntartható használati irányelvek sorozatát dolgozták ki égisze alatt, létrejött az említett veszélyeztetett Ramsari területeket tartalmazó jegyzék és a kapcsolódó megfigyelő eljárás, nem-kormányzati nemzetközi (pl.: IUCN, Wetlands International, BirdLife International, WWF) és nemzeti szervezetek sorával alakult ki szoros szakmai kapcsolat.

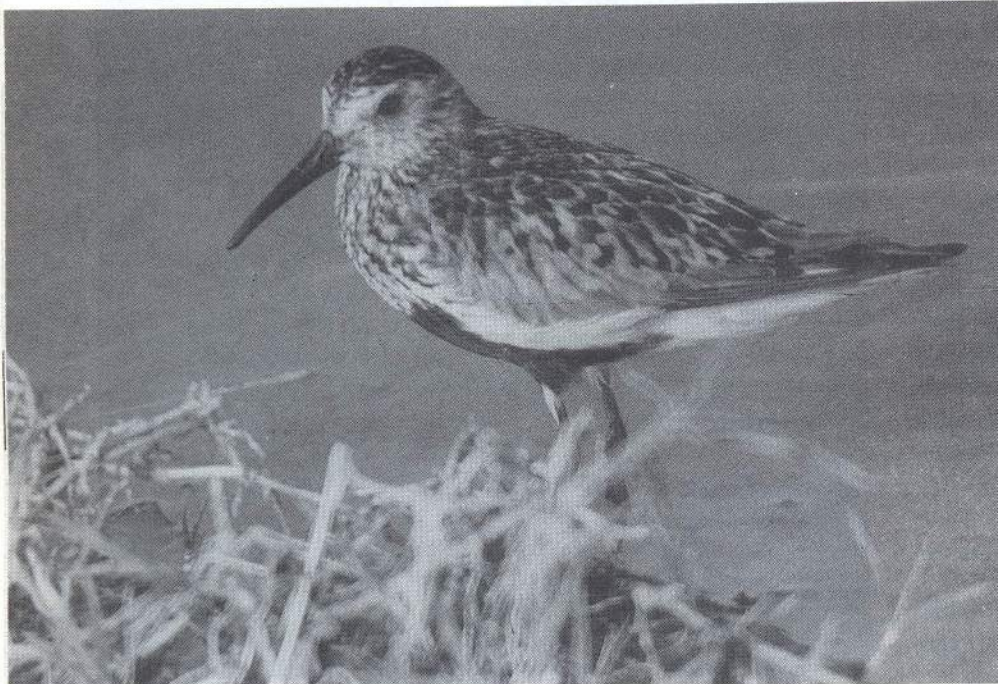
Elbizakodottságra azonban nincs ok, hiszen a fenti eredmények ellenére, sajnos napjainkban is folytatódik a vizes területek emberi beavatkozás miatti pusztulása, degradációja. A világ fontos vizes területeinek jó része még nem szerepel a listán, számos ország csatlakozása még várat magára. A kezelési tervek – ha léteznek is – sok esetben pénzügyi hiány miatt nem feltétlenül kerülnek végrehajtásra, átfogó, nemzeti vizes terület politika kidolgozására csak nagyon kevés országban került sor.

Mindezeket szem előtt tartva dolgozta ki és fogadta el ebben az évben a Részesek Konferenciája az Egyezmény Stratégiai Tervét az 1997–2002 évekre. Amellett, hogy a terv megerősíti az egyezmény vizes területek érdekében folytatott tevékenységét, új katalizáló szerep betöltését szorgalmazza a fejlesztési intézményekkel való együttműködés vonatkozásában, valamint közelíti az Egyezmény célkitűzéseit a Biológiai Sokféleség Egyezmény szélesebb körű céljaihoz. Ezen túlmenően a Stratégiai Terv különös hangsúlyt helyez például az oktatásra és tudatformálásra, az intézményi-szakmai háttér megerősítésre, a helyi közösségek és a magánszektor bevonására a vizes területekkel kapcsolatos döntéshozatalba, a fejlődő országok, illetve az átmeneti gazdaságú országok pénzügyi támogatásának megoldására, a tagországok körének bővítésére, a partner szervezetekkel való együttműködésre.

A terv 8 általános célkitűzést sorol fel, amelyek mindegyike kiegészül további részcélokkal és amit ki kell emelni: a megvalósításukhoz szükséges akciókkal, megnevezve azt is, hogy ki(k)nek (részes országok, Állandó Bizottság, STRP, Bureau, partner szervezetek) a feladata a megvalósítás. Kész menüsor áll tehát rendelkezésre a cselekvéshez. Most már „csak” lépni kell. Természetesen ez a legnehezebb feladat.

Bízom benne, hogy ez a cikk egy kis lépést tesz a tájékoztatás-tudatformálás terén és a *Madártávlat* nyilván egyébként is érdeklődő és elkötelezett olvasói még tevékenyebb részt vállalnak a vizes területek megőrzéséért és bölc hasznosításáért végzett munkában. ☒

Havasi partfutó

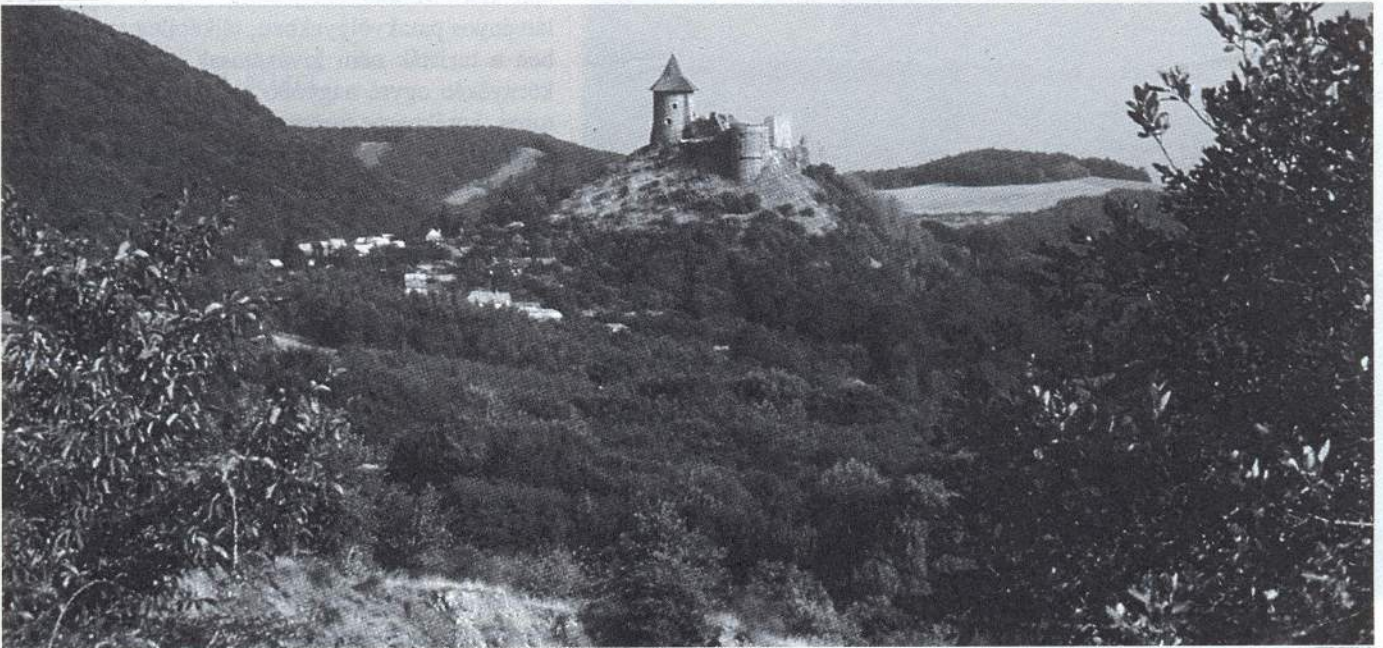

Zsoltos Árpád

Közjóléti szempontok és természetvédelem

A Karancs–Medves Tájvédelmi Körzet

Drexler Szilárd

Salgótarjánt, Nógrád megye székhelyét lehet szeretni, nem szeretni. Van aki rajong a városban található építészeti megoldásokért, van aki ellen-szenvvel tekint a lebetonozott terekre.

Abban azonban mindenki egyetért, hogy kevés olyan város van Magyarországon, amelynek természeti környezete ilyen csodálatos lenne. Nagy hagyományai vannak itt a természetjárásnak, a családi vagy baráti körben zajló kirándulásoknak. Ezeknek a túráknak a célpontjai a környék nevezetes, szép helyei, történelmi emlékhelyei.

Végső soron ez az igény hívta létre a Karancs–Medves Tájvédelmi Körzetet, amely a megyeszékhely lakóinak a legfontosabb rekreációs területe.

A tájvédelmi körzet természeti értékekben is bővelkedik. Azt, hogy a védetté nyilvánítás során elsősorban a közjóléti szempontokat helyezték előtérbe, jól jelzi, hogy a természeti értékek feltárása és rendszerezése a területen még ma is hiányos.

A jelenlegi ismereteink a növény- és állatvilágról elsősorban az itt élő amatőr természetbúvároknak köszönhetőek. Különösen értékesek a sziklagyepek, a bükkösök, az árnyékos patak völgyek és a Medves-fennsík egyes gyepterületei. Megtalálható ezeken az élőhelyeken a leánykőkörcsin, a fekete kökörcsin, a bérci rózsza, a gizella rózsza és az ikrás fogasír. Érdekesség a májvirág itteni előfordulása. Gazdag a madárvilág is. A hazánk közép-

hegységeire jellemző fajok mellett a fennsík 15 km²-es területén a tengerszint felett 500 méter magasságban igazi érdekességek is előfordulnak. Nedvesebb években a fennsíkon költ a bíbic, 1995 nyarán pásztormadarakat is figyeltek meg itt. A bazaltplató télen nagy madárcsapatokat vonz. A rendszeresen megjelenő téli kenderikék mellett fenyőrigók, léprigók láthatók a legelőkön, de figyeltek meg már hősármányokat, havasi pityert is.

A fennsíkról néhány perces séta után kis szerencsével máris fehérhátú fakopáncsot, szürke küllőt vagy császármadarat láthatunk az északi fekvésű erdőkben, télen havasi szürkebegyeket, fenyőszajkót Salgó várán. A változatos táj tehát változatos növény- és állatvilágnak ad otthont.

És ez a táj vonzza leginkább a turistákat is.

A fennsíkon és környékén ma már nincs olyan terület, ahol ne bukkannánk az emberi tevékenység nyomaira. Még a legeldugottabb völgyekben is találunk eszközöket, betontörmeléket, rozsdás csilléket, amelyek a hajdani bányaművelésre utalnak. Az élővilágban a legnagyobb károkat a mára már megszűnt, vagy korlátok közé szorított gazdasági tevékenységek okozták (kő- és szénbányászat, mezőgazdaság, erdőgazdaság).

Napjainkban ezek a tevékenységek már egyre inkább igazodnak a természetvédelem feltételeihez. Fel kell azonban készülni egy új kihívásra: a természetes igényekből fakadó természetjárás természetellenes, minősíthetetlen és már-már alulmúlhatatlan megjelenésével.

Közjóléti szempontok vagy természetvédelem?

Somoskő vára

A válasz nyilván az, hogy mindkettő, de a megoldás rendkívül nehéz és konfliktusok nélkül megoldani lehetetlen.

A Medves napjainkban egyre inkább látogatott terület. A bazaltkibúvások, felhagyott kőbányák könnyen megközelíthetőek, kedvelt célpontjai a

Fent: Medves-fennsík
Lent: Medves egyik rétje

kirándulóknak – tehát kevés kivételtől eltekintve – rendkívül zavartak. Ez néhány ritka, veszélyeztetett madárfaj elterjedését is korlátozza, amely fajok egyébként már a területen, vagy annak közelében (pl. Szlovákiában) megjelentek.

A bazaltkibúvásokat látogató turisták nem elégednek meg az ösvények által nyújtott lehetőséggel, új utakat keresnek. A meredek lejtőkön közlekedve letúrják a talajt, lesodorják a növényeket. Természetesen gyűjtik is azokat. Ennek következtében ma már egyre nyilvánvalóbban érzékelhető a sziklagyepek pusztulása. A fennsík északi oldalán fekvő erdők rejtik a legnagyobb természeti értékeket. Sajnos, bár turistautak nem vezetnek oda, a turisták ma egyre inkább előtérbe helyezik e területek felkeresését. Ez a megnövekedett forgalom

azt eredményezte, hogy pl. az egyik legnagyobb ikrás fogasír telepen keresztül ma már jól kitaposott ösvény vezet. A telep kikerülése kb. 20 méterrel hosszabb kitérőt jelentene.

Ezek az erdők a legértékesebb fészkelőhelyei a ragadozó madaraknak, zavartalanságukat biztosítani kell. Mindez azt jelenti, hogy az egyébként látványos patak völgyekben, tájképileg szép erdőkben a turisták nem kívánatosak. A fennsíkon és környékén egyre nagyobb mértékű az autós, motoros, kerékpáros turizmus. Természetesen ezek a problémák nem sajátos helyi problémák, országunk minden területén tapasztalhatóak. Itt talán az átlagosnál rosszabb a helyzet a terület kis kiterjedése és a látogatók nagy száma miatt.

Nincs olyan értékes élőhely, amely ne lenne fokozott zavarásnak kitéve. Csak megjegyzem: a legtöbb kárt a területen tanári felügyelet mellett kiránduló diákok okozzák. Nyilvánvaló, hogy ezen az állapoton változtatni kell.

A szemléletformálásnak rendkívül nagy szerepe van a probléma megoldásában. Hibás az a feltetelezés, hogy a megoldás csupán hatósági feladat és néhány határozattal megoldható. A helyi társadalom kirekesztése, a megfelelő tájékoztatás hiánya csak tovább fokozza az ellentéteket. Természetesen a mai állapotokat tekintve természeti értékeinket tiltással tudjuk a leghatékonyabban megvédeni. A társadalom részéről szükség van azonban a tiltás elfogadására, de ez megfelelő természetvédelmi kultúra hiányában nem valósulhat meg. Úgy érzem, a természetvédelem hivatalos és társadalmi szervezeteinek többet kellene tenniük azért, hogy a védett területek és fajok megóvását egyre többen erkölcsi kötelességüknek tekintsék és a védelmükkel kapcsolatos korlátozásokat elfogadják, betartják.

Különösen fontosnak tartom, hogy legalább a közjóléti szerepet is betöltve védett területek esetében a hatóságok intézkedéseikről, azok fontosságáról és indokairól rendszeresen tájékoztassák a közvéleményt. ☒

A szerző felvételei

Kalandozások Reunion szigetén

Vetlényi Dávid

A sziget

Először talán tisztáznunk kellene, hogy hol is van Reunion szigete. Nos, ha a térképre tekintünk, először Madagaskárt kell megkeresnünk. Madagaskár szigetétől 650 km-re kelet felé az Indiai-óceánban fekszik ez a kis földdarab. Területe 2.512 km², hasonló méretű mint a mi Heves-megyénk. A sziget kora kb. 3 millió év. Kialakulásában két nagy vulkán játszott szerepet: a Piton des Niegés és a Piton de la Fourneise vulkáni tevékenységének köszönhetően emelkedett ki az óceánból. A nagyobbik hegy a Piton des Niegés kb. 1,5 millió éve szétrobbant és kialakította a sziget három nagy völgyét. A hegy vulkáni tevékenysége napjainkra megszűnt, jelenlegi magassága 3.070 m, mely a sziget legmagasabb pontja. A Piton de la Fourneise jelenleg is működik, tíz évente produkál kisebb-nagyobb láva folyásokat, magassága 2.632 m.

Az utazás

Reuniont holland hajósok fedezték fel. Később francia gyarmat lett, mára ennek az országnak a tengerentúli megyéje. Lakossága 600.000 fő.

A Párizsból induló Jumboval 11 óra alatt értük el a szigetet. A Dr. Pócs Tamás vezette expedíció célja a sziget moha flórájának felmérése volt. Gépünk június 21-én landolt St. Denisben, a megye fővárosában. Mivel a terület a déli féltekén fekszik, itt éppen tél volt. No, azért nem dideregtünk a 25 °C fokok, magas páratartalmú levegőben.

A szigeten két évszak van: egy esős és egy száraz. Mi a szárazban érkeztünk meg. A száraz itt azt jelenti, hogy a hegyek között „csak” napi 8–10 órát esik, míg az esős évszakban hetekig. A sziget Takamaka nevű pontján mértek már évi 18.000 mm csapadékot is, eközben pedig a parti síkságokon gyakran csak 400 mm esik.

Növény- és állatvilág

Reunion területének kb. 65%-át erdők borítják, ebből kb. 5% telepített haszonfa. Ezeknek a telepített fáknek nagy része *Kryptomeria* fenyő, amely a mamutfenyők rokona. A további 60%-ot őshonos erdők teszik ki, melyek teljes védelmet élveznek. A sziget kicsivel a Baktériító felett he-

lyezkedik el, ezért területén trópusi esőerdő található nagy mennyiségben. A meredek hegyoldalakon már 800–1.000 m magasságban megjelennek a hegyi esőerdők. Itt 15–20 m magas fákon rendkívüli gazdagságban tenyésznek az epifiton életmódú moha, zuzmó, páfrány és orchidea fajok. A fák levelein is nagy mennyiségben találhatóak a mohák és a zuzmók, ezt nevezzük epifillizmusnak. A trópusi esőerdőben gyakoriak a páfrányfák, a különböző páfrányok és korpafüvek. A sziget növényvilága rendkívül gazdag és gyakoriak az endemizmusok. Ilyen például a *Badula borbonica*, amely egy cserje, vagy a *Pandanus purpurascens*, mely egy fa termetű csavarpálma. A *Rubus apethale* egy bennszülött szederfaj, és van egy harangvirágfaj amely a szigeten is csak négy helyen található meg. Reunionnak van egy erdőalkotó fája az *Accacia heterophylla*, amely a világon még Kelet-Afrikában fordul elő.

A behurcolt növények közül említést érdemel egy szederfaj, amely rendkívül gyorsan terjed és nagyon megnehezíti, az egyébként rendkívül jó túra utak bejárását. A behurcoltak közül megtalálha-

Fent: A sziget három cirkusz völgyének egyike: a Cilaos
Lent: Az őshonos páfrányfák közül kiirtják a tájidegen fajokat.

Fent: A Grand Ravine vízesése
Lent: A *Saxsicola tectec* mindannyiunk kedvence volt

tó még többek között az eukaliptusz Ausztráliából, a guyeva Délkelet-Ázsiából, a *Fuxia boliviana* Dél-Amerikából, és az ázsiai bambusz.

Az 1.500 m feletti régióban gyakran térdig merültünk a piros színű tőzegmoha párnában, de közülük sokat epifitonként is láttunk. 2.000 m felett megjelent az ericoid cserjés, e fölött pedig 2.600–2.700 m körül eltűntek a növények és kősviatagot láttunk.

A síkvidéki esőerdőket sajnos mára nagyrészt kiirtották a mezőgazdaság miatt.

Az alacsonyabb régiókban termesztett növények közül legfontosabb a cukornád, de megtalálható a banán, a narancs, a mandarin, az ananász, a kávé és a vanília is.

Az egyetlen megmaradt síkvidéki esőerdő a 250 m-en elterülő Mare Longue erdő, ahol több mint 200 fafaj található. A fák magassága itt már elérheti a 20–25 m-t, de innen is hiányoznak az óriás fák. Ennek oka az, hogy tíz évente végigsöpör a szigeten egy ciklon, mely „eltakarítja” a túl magasra növeket.

A partokon gyakori a csavartpálma és a vasfa,

amely a fiatal lávafolyásokon a *Rhizocarpon* zuzmóval együtt pionír fajként is megjelenik.

Az állatvilág a sziget fiatal volta miatt elég szegényes. A gerincesek közül talán a madarak osztálya a leggazdagabb. Mintegy 180 madárfaj él a szigeten. Többek között megtalálható a *Saxicola tectec*, ez a madárfaj nagyon szelíd és kedveli az emberek közelségét. Van egy szövőpintyfaj, melynek fészkei a kókuszpalmákról lógnak. A szigeten két ragadozó madárfaj él, egy ölyv és a madagaszkári sólyom. Az óceán parton fejünk felett gyakran elrepültek a trópusi madarak, hosszú farktollakat húzva maguk után. Reunionon él egy papagájfaj, a tui-tui, melyből már csak 24 pár van a világon és ezek mind a sziget területén élnek. A dodot az egykoron a szigeten élt röpképtelen madarat már nem sikerült megmenteni és végleg eltűnt a Föld faunájából.

A hüllők közül megtalálható tíz gekkófaj, ezek közül kettő nappali, egy kaméleon, a *Furcifer pardalis*, és egy agáma faj. A kígyókat a *Typlina bramina*, amely egy vakkígyófaj és szűznemzéssel szaporodik, és egy hátsóméregfogás sikló képviseli.

Az emlősök közül érdekesek a félmajmok és a tanrek, amely Madagaszkárról „települt át”.

A sziget gazdag vízesésekben. Mi a kintlétünk alatt tucatnyit láttunk.

Reunion körül korallszirtek található gazdag élővilággal. Gyakoriak a cápák és néha feltűnik a kardszárnyú delfin is. A levesteknősök rendszeresen raknak tojást a szigeten.

Az öt hét, amelyet e földi paradicsomban töltöttünk, igen gyorsan eltelt, de örök emléket hagyott bennünk. ☒

A szerző felvételei

Rügyek

a megújulás lehetősége

Kecskés Ferenc

Az élővilág számára örök kihívást jelent az élet számára kedvezőtlen időszak, egy vagy több környezeti tényező pesszimumának átvészélése. Az élőlények sokfélesége számos sikeres megoldást talált a problémára.

A virágos növények az életük számára kedvezőtlen időszakok átvészelésére különböző szerveikben, szerveiken embrionális hajtáskezdeményeket, megújuló rügyeket képeznek. A növényekre ható számtalan környezeti faktorok között van két alapvető tényező, amelyhez a fajok adaptációja általános: a hő és a víz. A hő- és vízellátási pesszimumra adott növényi válaszok lemérhetőek a legérzékenyebb szövetrendszer, a megújuló rügyek védelmében. Raunkier a nyugalmi időszakokban megmaradó és a megújuló, áttelelő szervek helyzete és védelme alapján osztályozta a növényeket és megalkotta a ma is általánosan használt életforma-rendszerét.

A terofitonok egyéves növények. A teljes életfejlődésüket, magtól magig egyetlen kedvező szezon alatt bonyolítják le. A kedvezőtlen szakaszt, ami száraz nyár vagy hideg tél is lehet, mag állapotban vészelik át. A magban az anyanövény által felhalmozott tartalék tápanyag mellett található meg az embrionális hajtáskezdemény.

A hemiterofitonok két évig élnek. Életük során egy kedvezőtlen periódust vészelnék át úgy, hogy a föld feletti hajtásrendszerük elhal, a megújuló rügy a talajfelszín közelében telel át. A második évben termést, magot érlelnek és elpusztulnak.

A kriptofitonok évelő növények. Részben geofitonok, amelyek rügyei a föld felszín alatt gumókban, gumókban vagy gyöktörzsön alakulnak ki. Másrészt hidrofitonok, amelyeknél a rügyek a víz alatt vészelik át a kedvezőtlen időszakot. Gyöktörzsön kialakulva, mint például a békaszőlő fajoknál, vagy téli rügy formájában, mint például a rencefajok esetében. Ez utóbbinál a kedvezőtlen szakasz kezdetén a teljes növény elpusztulása előtt a hajtásrendszeréről téli rügyek válnak le és süllyednek a mederfenékre.

A hemikriptofitonok is évelők és ezek hajtásrendszere is elpusztul a kedvezőtlen periódus elején. Rügyeik azonban a talaj legfelső rétegében, az avar, az elszáradt, elpusztult hajtásrendszer leveleinek védelme alatt vészelik át a telet. Külön rügyvédelmi szervük általában nincs.

A kamefitonok megújuló hajtásai a talaj közelében telelnek át. A növény hajtásrendszerének

nagy része elpusztul a vegetációs időszak végére, a talajszint közeli légrétegben megmaradt kb. 20–25 cm-es hajtásokon található a rügyek.

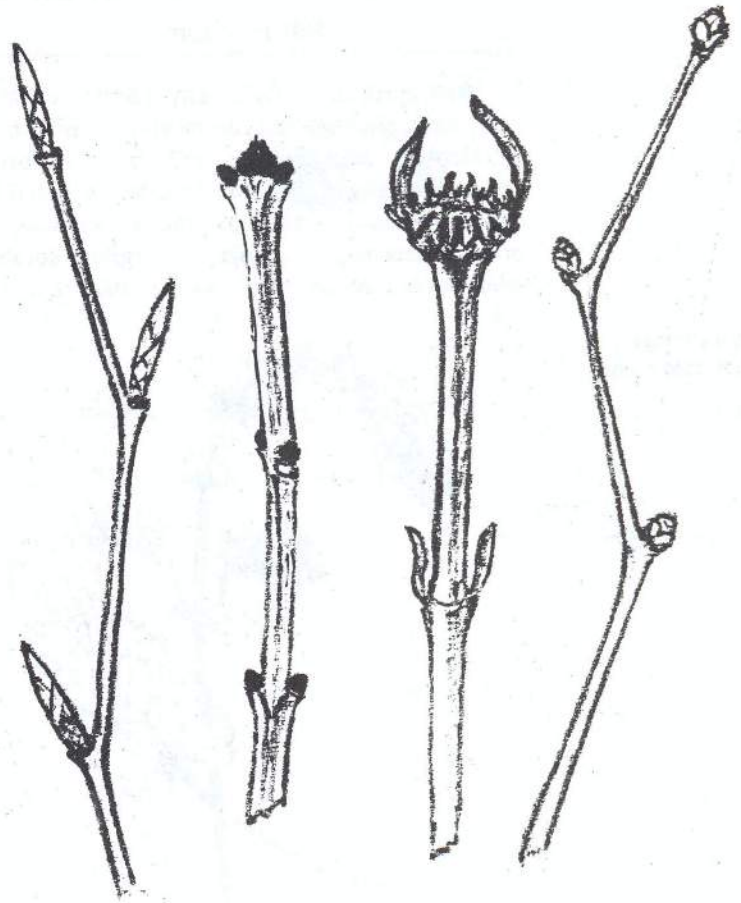
A fanerofitonok rügyei a megmaradó sokéves hajtásrendszer hajtásvégein, a levegőben vészelik át a kedvezőtlen időszakot. E növényeknél jelennek meg szembetűnően a rügyek, szűkebb értelmezésben ezeknél beszélünk rügyekről.

A kiegyenlített meleg és nedves klímán élő fajok rügyei nem rendelkeznek védelemmel, csupas rügyek. Klímánkon a rügyek, néhány fajt kivéve (pl. ostorménfa) védelmi berendezésekkel vannak ellátva, fedett rügyek. Általános védelmi berendezések a rügypikkelyek, amelyek alakja, színe, száma és térbeli elhelyezkedése sokszor fajbélyeg. A védelemben részt vehetnek még szőrök, pálmalevelek és mint azt gyakorta a fiatal tölgyfákon is megfigyelhetjük, le nem hullajtott elszáradt lomblevelek is. A védelemnek egy speciális esete a rejtett rügy, amely a héjkéreg alatt fejlődik. A platánfajoknál a rügy a levélalapon fejlődik ki és csak a lombhullatás után válik láthatóvá.

A rügyek még sok szempont szerint csoportosíthatóak. Elhelyezkedésük szerint lehetnek csúcsrügyek, amelyek a hajtás csúcsán állnak, lehetnek oldalrügyek, amelyek a csúcsrügy alatt helyezkednek el és lehetnek hónalj rügyek, amelyek a levelek hónaljában fejlődnek.

A rügyek elhelyezkedése nemzetségekre, családokra jellemző.

Balról jobbra:
Bükk,
magas kőris,
ostorménfa,
kislevelű hárs

A rügyek ülhetnek a hajtásokon (pl. fűzek) vagy kis nyéllel csatlakozhatnak ahhoz (pl. égerfák). A rügyek tartalmuk alapján lehetnek levél- vagy lombrügyek, ezekből levél, leveles hajtás lesz, virágrügyek, melyekből virág fejlődik és egyes rügyek melyekből leveles hajtás és virág is fejlődik.

Beszélnünk kell még az alvórügyekről, amelyek nyugalmi állapotban vannak és csak akkor hajtanak ki ha a valódi rügyek elhalnak. Már több helyen említettük, hogy a rügyek tulajdonságai fajbélyegek, így különösen a vesszőkkel, ágakkal együtt tanulmányozva segíthetnek az adott egyed faji hovatartozásának eldöntésében. Nézzünk erre néhány konkrét példát:

A kőrisfáknak vannak csúcsrügyei, a levélhómalji rügyei keresztben átellenesen helyezkednek el a vesszőn. A rügyek molyhosak, oválisak. Az

egyed kőrisfajoknál eltérő a rügyek színezete. A virágos kőrisé világos szürke, a magas kőrisé fekete, a magyar kőrisé sötétbarna, az észak-amerikai eredetű vörös kőrisé barna.

A közönséges bükk rügyei hegyesek áralakúak, barnák, a hajtáson szórtan állnak, elállóak. A csúcsrügy nem fejlődik ki, a hajtásrendszer ezért zezugosan fejlődik. A kislevelű hársnak szintén nem fejlődik ki a csúcsrügye. Rügyei szórtan állnak, oválisak, fényesen pirosulók.

Végül meg kell említeni, hogy a rügyek egy csoportjának, a sarjrügyeknek szerepe főként nem a kedvezőtlen időszakok átvészelésében, hanem a vegetatív úton történő szaporodásban van. A levelek hónaljában fejlődő rügyek leválnak az anyanövényről, mint például a hagymás fogasír esetében, és a talajon vagy a vízben új egyed fejlődik belőlük. ☒

ami nem madár

A Kárpát-medence egyik lepkeérdekessége:

Az erdélyi poéta-csinosboglárka

Bálint Zsolt

1910 áprilisában Diószeghy László festőművész, az erdélyi Mezőségen megtalálta azt a boglárkalepkét, amit először 1832-ben, az orosz sziyevidéken gyűjtöttek az Ural hegység déli lábánál. Az apró boglárlepké-fajt Eversmann, az orosz puszták nagy kutatója, a Vergilius korabeli jelentéktelen római költő Bavius után, *Lycaena*

bavius-ként írta le a tudomány számára. Az erdélyi felfedezés után néhány évvel, amikor behatódott vizsgálatokhoz már több példány állt rendelkezésre, Diószeghy megállapította, hogy az erdélyi példányok nem azonosak a törzsalakkal, és a mezősgyi populációkat *hungaricus* néven elkülönítette. Jelenleg a tudomány a fajt erdélyi poéta-csinosboglárka (*Scolitantides bavius hungaricus*) néven ismeri.

A *bavius* legközelebbi populációi a Krím-félszigeten és Dobruzsza romániai részein tenyésznek. Érdekes módon – bár mindkét említett tájegység melegebb – a lepkék ott nem áprilisban, hanem május végén jelennek meg és a hímek kék színe sötétebb, szárnyaik fekete szegélye szélesebb. Pedig a boglárkalepkékre éppen ellenkező tendencia a jellemző: a melegebb területek populációi egyre világosabbak, fekete szegélyük redukálódik. A populációk elszigeteltsége, eltérő fonológiája és morfológiai jellegzetességei alapján lehet, hogy nem alfajként, hanem önálló fajként kellene értelmeznünk az erdélyi *bavius*-t, úgy mint *Scolitantides hungaricus*!

Diószeghy szorgalmas lepkész és jó megfigyelő volt. Kitartó munkával megtalálta azt a növényt, amihez a faj kötődik. Ez a kónya zsálya, ami az erdélyi Mezőség löszpusztáin még sokhelyütt előfordul. A nőtény szinte kizárólag zsálya leveleken üldögél, petéit ezekre rakja. Az erdélyi lepkék fölfedezője azt is feljegyezte, hogy a kikelő kicsi

Kónya vagy
bólogató zsálya

Tisztelt Tagtársam!

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület újonnan alakult Vízimadár-védelmi Szakosztálya (VVSZ) a megalakulást megelőzően és azt követően is egyfajta közvéleménykutatást végzett, melynek többek között egyik célja volt kideríteni, vajon a tagság szükségesnek tarja-e az időszakos, de folyamatos tájékoztatást a szakosztály körül zajló hírekről, eseményekről, programokról vagy éppen az elöttünk álló tennivalókról.

E felmérés eredményeként – mérlegelve lehetőségeinket is – a szakosztály vezetősége előzetes központi egyeztetés után úgy döntött, hogy egy négyoldalas szakosztályi híradót jelentet meg féléves időközönként. Úgy tűnik, sikerült a lehető legjobb megoldást találni arra vonatkozóan, hogy milyen formában adjuk közre a híradót. A Madártávlat középre tűzve, környezetbarát, újrahasznosított papírra nyomva tudjuk egyrészt a már meglévő szakosztály tagság számára biztosítani a folyamatos információáramlást, másrészt több mint 3000 tagunkhoz is eljut tevékenységünk híre, melynek segítségével szakosztályi tagságunk további aktív tagokkal bővíthet.

A híradónk megjelenését mindenkor a Madártávlat elős, valamint a negyedik számába időztjük. Kérem Olvasóinkat keressék a VVSZ híradóját a Madártávlatban, és bármilyen kérdésben, mely a vízimadarakhoz köthető, keressék a szakosztály vezetőit a fenti címen!

Bemutatkozik az MME új szakosztálya: a Vízimadár-védelmi Szakosztály (VVSZ)

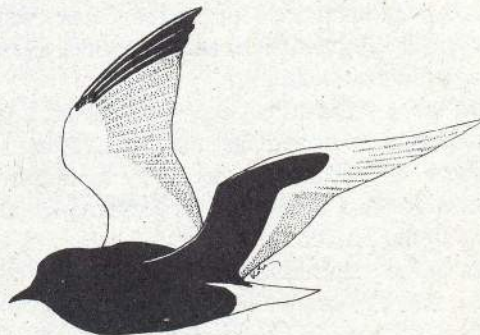
1996. június 28. és 30. között a Partimadár Munkacsoport (PMCS) fonyódi találkozóján a PMCS vezetősége kezdeményezte, hogy a PMCS tagságára alapozva hozunk létre egy átfogóbb szervezetet az MME-n belül, mely tevékenységével felölelné a partimadarak fajcsoportján kívüli egyéb taxonok fajait is, melyek élettevékenysége nagymértékben a vizes élőhelyektől függ.

Szakosztályunk életre hívása kiemelt jelentőségű a vizes élőhelyek és élőviláguk védelme érdekében tett nemzetközi erőfeszítések idején, ha azt a tényről nézzük, hogy szerte a világon az ökoszisztémák védelme az elsődleges, kiemelt feladatok közé tartozik. Ma, amikor ezen élőhelyek megszűnéséről, a még meglévő állapotának folyamatos romlásáról – és ezáltal élőviláguk eltűnéséről – beszélünk nap mint nap, szükséges egy olyan társadalmi bázison nyugvó szervezet létrehozása, melynek tagjai kellő összefogással és szakmai megalapozottsággal elő-

segíthetik ezen folyamatok mérséklését, vagy megelőzését.

A Vízimadár-védelmi Szakosztály – összhangban az MME természetvédelmi célkitűzéseivel – a vizes élőhelyek élővilágának feltárását, kutatását és nem utolsósorban a védelmét vagy védettségének előkészítését vallja legfontosabb feladatának. A szakosztály védelmi tevékenységét a következő témakörök köré csoportosította:

- Vonuló és telelő vízimadár-fajok állományának országos szintű monitoring- és kutatási eredményeire alapozva az országos jelentőségű madárélőhelyek hatékony védelmének elősegítése.
- Fészkelő vízimadár-állományok országos szintű monitoringja, a veszélyeztetett tényezők feltárása, hatékonyabb védelmük elősegítése, különös figyelemmel a ritka, veszélyeztetett, valamint a telepesebben költő vízimadár-fajokra.

Ezen fő témakörökre alapozva különböző programokat is indítunk, így a vizes élőhelyekről és élővilágukról gyűjtött ismereteink kibővülésével a védelmi kezdeményezések is hatékonyabbá válnak. Valamennyi program esetében a legfontosabb tennivalónk az, hogy világos és mindenki számára érthető, jól kidolgozott koncepció és módszerismertető kerüljön a terepen dolgozók kezébe. Az elmúlt időszak bebizonyította, hogy egységesen alkalmazott módszerek és világos cél nélkül nehéz komoly eredményeket felmutatni.

Az alakuló ülésen egyértelműen megfogalmazódott, hogy minden egyesületi prioritás mögé lehetőség szerint szervezeti egységet kell, illetve célszerű állítani. A kezdeményező Partimadár Munkacsoport a Vízimadár-védelmi Szakosztályba integrálódva folytatja tevékenységét, felölelve a *Charadriiformes* rendbe tartozó fajok fajkérdéskörét. További munkacsoportok létrehozása is indokoltá vált, s ezért 1996 decemberében

megalakítottuk a szakosztályon belül a Lúd és Réce Munkacsoportot. A többi fajcsoportot érintő feladatokat – egyelőre külön szerveződés nélkül – a VVSZ tagságának segítségével a vezetőség vállalja föl.

A Vízimadár-védelmi Szakosztály 1996. december 6. és 8. között Visegrádon tartotta második találkozóját, ahol többek között a jelenlevők elfogadták az 1997. évi költségvetést, a szakosztály Szervezeti és Működési Szabályzatát, a szakosztály 1997-es munkatervét, valamint 7 fős vezetőséget választottak 5 éves időtartamra. A visegrádi találkozón elhangzottokról a következő híradóban adunk bővebb tájékoztatást.

○ ○ ○

Aki még nem ismeri...

PARTIMADÁR

Immár a Vízimadár-védelmi Szakosztály szaklapja, melynek arculata az 1992-es megjelenése óta szinte folyamatosan változik. A Partimadár Munkacsoport (PMCS) szaklapjaként induló kiadvány a hazai szakirodalmak között hiánypótló publikációs lehetőséget kínált azon terepi megfigyelőknek, akik érdeklődése középpontjában a partimadarak álltak.

1995 végén a PMCS tagsága elfogadta azt a javaslatot, hogy a lap mind formailag, mind tartalmilag változzon meg, s az 5. évfolyam már ennek megfelelő formátumban jelenjen meg. A korábbi A/5-ös formátumot a nagyobb B/5-ös váltotta fel, borítója egyszínű színes, s jelentősen javult a belső papírminőség is. Évente az eddigiektől eltérően csak egy szám, de megnövelt oldalszámmal jelenik meg.

A PARTIMADÁR-ba szánt tanulmányokat, írásokat szakmai, formai szempontok figyelembevételével egy héttagú Szerkesztő Bizottság kontrollálja, annak érdekében, hogy megfeleljenek a mai publikációs követelményeknek. A Vízimadár-védelmi Szakosztály létrehozásával egyidejű döntés volt, hogy a 6. évfolyamtól (1997) a lap ne csak a *Charadriiformes* rend fajjaival foglalkozó tanulmányokat, cikket közöljön, hanem ölelje fel valamennyi vízimadárfajt is, de a lap neve továbbra is PARTIMADÁR maradjon.

A PARTIMADÁR a következő témaköröket részesíti előnyben nemcsak hazánk, hanem a régió egyéb országainak tekintetében is:

- Vonulásdinamikai vizsgálatok eredményei.
- Viselkedés-ökológiai vizsgálatok eredményei.
- Táplakozás-ökológiai vizsgálatok eredményei.
- Fészkelés-biológiai vizsgálatok eredményei.

- Vonuláskutatás eredményei.
- Monitoring-eredmények értékelése.
- Gyakorlati természetvédelem.

A PARTIMADÁR éves előfizetési díja egyesületi tagoknak 550 Ft, nem egyesületi tagoknak 600 Ft, intézményeknek 700 Ft, mely tartalmazza a postaköltséget is. A korábbi számok korlátozott számban 400 Ft-os egységáron még beszerezhetők.

Lapunk előfizetési vagy publikációs lehetőségeit érintő kérdéseikkel forduljanak a szerkesztőhöz az alábbi címen vagy telefonszámon: Szimuly György 2890 TATA, Vértesszőlősi út 7., Tel: (60) 305 936.

○ ○ ○

Nemzetközi akcióterv a cigányréce védelme érdekében

Az IUCN iroda legfrissebb besorolása alapján a cigányréce a globálisan veszélyeztetett madárfajok kategóriájába került. A BirdLife International a korábbi Fajvédelmi Tervekhez hasonlóan 1996-ban kezdeményezte a Cigányréce Akcióterv elkészítését az Európai Közösség megbízásából.

Ennek előkészületeként a BirdLife International a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesülettel közösen nemzetközi workshop-ot szervezett a faj elterjedési területébe eső országok kutatóinak, szakértőinek bevonásával. A találkozó Szerencsen, a Huszárvár Hotelben került megrendezésre 1996. október 9. és 13. között. Egy-két fős nemzeti delegációk érkeztek Európa számos országából, hogy megosszák jelen ismereteiket a cigányréce állományának jelenlegi helyzetéről, elterjedéséről, a faj biológiájáról stb. A résztvevő országok: Anglia, Ausztria, Belorusszia, Bulgária, Görögország, Lengyelország, Magyarország, Németország, Olaszország, Oroszország, Románia, Szlovákia, Ukrajna.

Az akcióterv kidolgozásának koordinátora a BirdLife International megbízásából Norbert Schäffer, a tervezetet a Wildfowl & Wetlands Trust készíti el.

A cigányréce jelenlegi világállománya durva becslések alapján kb. 75 000 párta tehető, bár általánosan megállapítható, hogy állomány nagyságát pontosan a nagy elterjedése, és speciális élőhelyigénye miatt nehéz meghatározni.

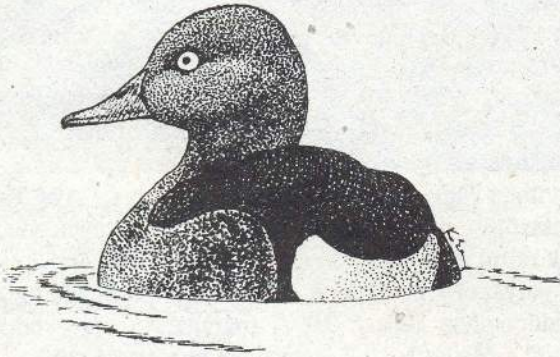
Az előadásokból egyértelműen kiderült, hogy a cigányréce költésbiológiájáról, élőhelyigényéről, költési sikeréről, vonulásáról ma még meglehetősen hiányosak az ismereteink. Annyi azonban bizonyos, hogy a közép- és kelet-európai állomány nagymértékben függ a mesterséges élőhelyektől, pl. a halastavaktól, mely visszavezethető a faj területhűségére, hiszen hajdan a nagy lecsapolások előtt a mai halastavak helyén természetes mocsarak uralták az egész pannon régiót.

A négy szekcióból álló workshop utolsó fázisában a résztvevők a veszélyeztető tényezők meghatározása után ajánlásokat tettek a cigányréce világállomány-csökkené-

sének megakadályozására, védelmi helyzetének javítására, anyagi források előteremtésére, stb.

Magyarországot illetően az MME Vízimadár-védelmi Szakosztályának kiemelt feladata, hogy elkészítse a Cigányréce Akciótervet, a hazai sajátos viszonyokat figyelembe véve. A terv elkészítését azonban részletesebb vizsgálatoknak kell megelőznie. Alapcélkitűzés, hogy a Ritka és Telepesen költő Madárfajok Monitoring Programjának (RTM) módszerével naprakészen feltöltött adatbázis álljon rendelkezésre annak érdekében, hogy megfelelően pontos információkkal rendelkezzenek a faj mindenkori hazai állomány nagyságáról, elterjedési területéről és a trendjének alakulásáról. Ezen alapismeretek nélkül a faj hazai védelmét lehetetlen biztosítani. 1997-től a VVSZ tagjainak, valamint az MME helyi csoportjainak bevonásával országos állományfelmérést kezdeményezünk. **Kérjük tagjainkat, hogy aki lakóhelye közelében cigányréce fészkelésről tud, feltétlenül juttassa el információit az MME Vízimadár-védelmi Szakosztály címére!!!**

1997-től szakosztályunk néhány főből álló csoportja néhány kiválasztott mintaterületen rövid távú, részletes ökológiai kutatóprogramot indít a cigányréce magyarországi helyzetének jobb megismerése, és hatékonyabb védelmének elősegítése céljából.

Természetvédelem és a Brit Nagykövetség

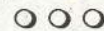
A szikesek zöme hazánkban bizonyítottan a mesterséges tájtalakító tevékenységek hatására jött létre. A lecsapolt folyóvölgyekben nagy létszámban, nomád módon legeltetett háziállatok hatására egyedülálló szikes élőhelyek keletkeztek a Kárpát-medencében. Az így kialakult speciális életkörülményeket nyújtó szikesek évszázadunkban nemzetközileg is fontos élőhelyekké váltak a vízimadarak számára. Ezek közül jelentős természeti értéket

képviselnek a lilealkatúak *Charadriiformes* fészkelő fajai. Az alig több mint egy évszázados múltú szikesek a klímaváltozás, a külterjes legeltetési mód jelentős csökkenése, és az intenzív agrárművelés térhódításának hatására rohamos átalakulásban vannak. Ezek a környezeti hatások az ökoszisztémák kiszáradását, előregedését, a táplálékínálat elszegényedését, és a gyepek elgyomosodását okozzák, így ezek az élőhelyek egyre kevésbé kedvezőek a speciális élőhelyigényű madarak számára. A megmaradt legértékesebb területek zöme jelenleg már védelem alatt áll, viszont az átalakulási folyamatok ezeket a területeket is erősen sújtják. Ebből következik, hogy a védett szikes területek és a veszélyeztetett madárpulációk fenntartása is csak mesterséges beavatkozásokkal lehetséges. Ezért a **Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Vízimadár-védelmi Szakosztályának és a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóságának** munkatársai a **Brit Nagykövetség támogatásával** egy élőhelyrekonstrukciós programot indítottak el a kiskunsági szikes tavakon 1995 tavaszán. A program elsődleges célja, hogy az Európaszerte veszélyeztetett vízimadarak számára különféle mesterséges fészkelőhelyek létesítésének módszereit dolgozzuk ki. Ezek a mesterséges létesítmények egyes fajok számára hosszútávon biztosíthatják a tradicionális költőterületeken az ideális fészkelőhelyeket. A program további célja a bevált módszerek propagálása a szakmai fórumokon, hogy minél több területen kezdődhessen meg hasonló aktív védelmi munka, amely a VVSZ hosszú távú prioritásai között is szerepel. Ezen a téren jelentős eredménynek könyvelhetjük el, hogy a *Zeneca Agrochemicals* támogatásával egy nagyszabású nemzetközi természetvédelmi program keretén belül már felhasználásra kerültek az eddigi eredmények, és így tovább növekedett a bevált mesterséges szigetek száma a szikes tavakon.

Röviden az eddigi eredményekről: A legnagyobb sikert a küszvágó csérek telepítésével értük el, mert a mindössze néhány alkalmi fészkeléshez képest az idei évre közel 60 párra emelkedett a csérek költőállománya a mesterséges szigeteken. Ez a húsz évvel ezelőtti állapotoknak felel meg a szikes tavakon. További sikereket értünk el a fattyúszerkő mesterséges megtelepítésével, de ezeket a módszereket még tökéletesíteni kell a jövőben. A gulipánok számára is sikerült alkalmas fészkelőszigeteket létrehozni, viszont egyelőre még nem sikerült kiszűrni a természetes vízmozgásból eredő fészkekpusztulásokat, amely mindenütt egy potenciális veszélyeztető tényező.

Az eredményekről, és a kivitelezési módszerekről a PARTIMADÁR következő számában részletesen beszámolunk.

A **Brit Nagykövetség anyagi támogatásáért** és a **Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóságának gyakorlati segítségnyújtásáért** ezúton is szívesen köszönetet mondani, melyek nélkül nem értünk volna el ilyen eredményeket!

Felhívás!

Szakosztályunk a Ritka és Telepesen költő Madárfajok Monitoring Programjának (RTM) felmérési és adatközlési módszerére alapozva a telepesen költő vízimadárfajok 1997-es magyarországi állományalakulását kívánja felmérni. E munkához kérem valamennyi Kedves Olvasónk segítségét!

A felmérést követően a következő adatokat szükséges megküldeni a szakosztály címére: a költőtelepek pontos helyét (település + területnév megadásával, pl. Ács, Ácsi-sziget, Duna, stb.), a terület UTM kódját (térkép alapján azonosítható), az élőhely típusát (mocsár, nádas, ártéri erdő, stb.), 1997-es állomány nagyságát, a felmérő pontos címét és telefonszámát. A felmérésbe a következő fajokat vontuk: *kárókatona, kis kárókatona, bakcsó, üstökös-gém, kis kócsag, nagy kócsag, szürke gém, vörös gém, batla, kanalasgém, továbbá dankasirály, szerecsen-sirály, viharsirály, kúszvágó csér, kis csér, fattyúszerkő, kormos szerkő, fehérszárnyú szerkő.*

Kérem mindazokat, akiknek tudomásuk van ezen fajok telepeiről, feltétlenül jelezzék azt a szakosztály címére a fentiekben kért adatokkal együtt: **Szimuly György, MME Vízimadár-védelmi Szakosztály, 1121 BUDAPEST, Költő u. 21.,** vagy telefonon a **(60) 305-936-os** számon. A felméréshez szükséges térképeket szintén a fenti címen vagy telefonszámon kérjük.

Közreműködését előre is megköszöni a Vízimadár-védelmi Szakosztály.

RAJZPÁLYÁZAT: „A vízimadarakért”

Az MME Vízimadár-védelmi Szakosztálya – a PARTIMADÁR című szaklappal közösen – jótékony célú

rajzpályázatot hirdet „A vízimadarakért” címmel. Pályázni két kategóriában lehet, 14 éves kortól:

- vízimadarak (búvár-, vöcsök-, gödény-, gólya-, lúd-, valamint darualakúak)
- partimadarak (továbbá halfarkasok, sirályok, csérek és szerkők).

A fenti két kategóriában az elbírálás során azon grafikák részesülnek előnyben, amelyek teljes képet kitöltve, térben ábrázolják a madara(ka)t; a madár valamilyen cselekvésének egy mozzanatát ábrázolják; felismerhető fajt vagy fajokat ábrázolnak; és amelyekben a kép elő- és háttére gondosan tervezett.

A rajzok, grafikák kizárólag fekete tussal, speciális papírra (lehetőleg pauszra, vagy jó minőségű rajzlappal) készüljenek.

A beérkezett rajzokat 6 fős zsűri bírálja el. Mindkét kategóriában az első három pályázat különdíjban részesül, és a legjobb 5-5 rajz egy képeslapsorozaton is megjelenik. A többi pályázó kisebb ajándékot kap, továbbá grafikáik bekerülnek a PARTIMADÁR illusztrációgyűjteményébe. A kezdeményezés jótékony célokat szolgál, hiszen a díjnyertes rajzokat tartalmazó képeslapsorozat terjesztéséből származó bevételeket a hazai vizes élőhelyek és élőviláguk védelmére kívánjuk fordítani. A nyomdai előállítás során a lehető legjobb minőséget szeretnénk elérni, ezért célszerű a rajzokat az alább megadott mérethez igazodva elkészíteni. Méret: 10x15 cm ± 30%. Egy pályázó több alkotással is pályázhat, mindkét kategóriában!

A pályázatra jelentkezni lehet levelezőlapra a következő címen vagy telefonon: **Szimuly György, 2890 Tata, Vértesszőlősi út 7., Tel: (60) 305-936.** A levelezőlapra kérjük ráírni a pályázat címét: „A vízimadarakért”.

A pályázatok beérkezési határideje a Tűzokban megjelent időponthoz képest: 1997. március 15. A nyertesek névsorát a Madártávlat 3. számában tesszük közzé.

NYILATKOZAT

Név:.....

Cím:.....

Telefonszám:.....

E-mail:.....

MME tagsági szám:.....

Alulírott, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) tagjaként a megújuló Vízimadár-védelmi Szakosztálynak tagja kívánok lenni. Az MME Vízimadár-védelmi Szakosztály célkitűzéseivel egyetértek, megvalósításukban részt vállalom.

Dátum:..... 1997.....

aláírás

David Jurzeiler

hernyók rögtön befúrják magukat a dús, tömör virágzatba, és eltűnnek a szemünk elől. Ezt megerősítik a legújabb kutatások is amelyek elsősorban a Temesváron élő és oly sok jellegzetes kárpát-medencei lepke életmódját földerítő König Frigyes nevéhez köthetnek, kimutatva azt, hogy a hernyó az utolsó vedlésig a virágzatban él, ezután pedig a szírom- és lepellevelek között táplálkozik.

Régebben ritkaságnak tartották a *bavius*-t, de a Mezőségen ott, ahol a kónya zsálya nagyobb telepeken tenyészik, sokhelyütt honos. Így megtalálták nemcsak Bethlen és Kolozsvár, hanem Torda, Vízakna, Nagyszeben és Tövis környékén is. Magyarországon nem észlelték, és nem sok remény van előkerülésükre, mivel a kónya zsálya hazai állománya nagyon szétszórt és csekély. Lehet, hogy populációi régen a Maros mentén lehúzódtak Pannóniába, de az utóbbi néhány évszázad alatt az ember oly drasztikusan átalakította Kárpát-medence belsejét, hogy a lepkékből hírmondó se maradt. A kónya zsálya századunkban még virágzott a Duna-Tisza közén is, de telepei elpusztultak. Ma már csak Békés megyében tenyészik.

Hogyan látjuk a faj jövőjét? Gyönyörködnek-e még a jövő század természetjárói bókoló kónya zsályatöveken, kitért szárnyakkal sütékéző kék *hungaricus* boglárkalepkékben? Románia természetvédelmi törvényei nem védik a fajt, két ismert erdélyi élőhelye, a kolozsvári Szénafüvek és a magyarszováti Csigle-domb, botanikai értékeik miatt, országos jelentőségű természetvédelmi terület. A

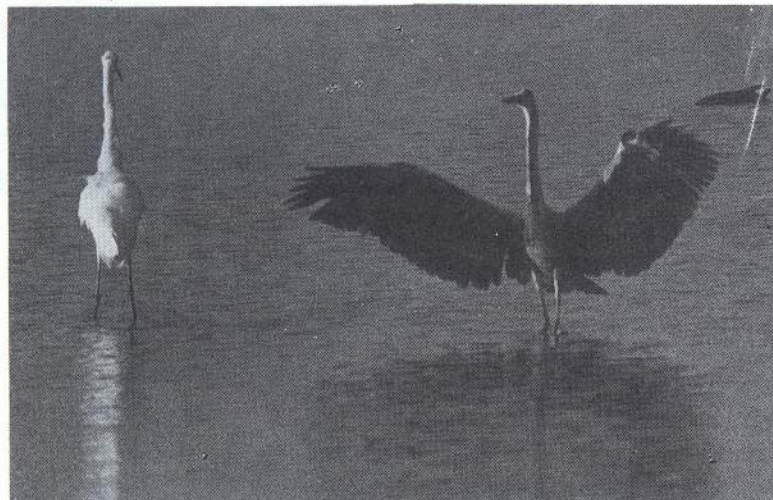
rendelkezések nem érvénysülnek, mindkét helyet túllegeltetik. A veszélyeztetettségi tényezők a napali lepkékre jellemző általánossággal (élőhelyvesztés, túllegeltetés, túlgyjűtés), de olyan lepke esetében, mint a poéta-csinosboglárka, fokozottan érvénysülnek: a túllegeltetett helyeken a zsályával együtt az állatok a fiatal hernyókat is elfogyasztják. És mivel a faj a kizárólag a kónya zsályához kötődik, kevésbé mozgékony, ezért kicsi a lehetősége annak, hogy a helyet, ahonnan kipusztult, esetleg több kilométer távolságból újrakolonizálja. Még számos olyan helyen tenyészik a lepke, amely mezőgazdasági művelésre alkalmatlan, így nem valószínű, hogy beszántják vagy felparcellázzák. Ezek elsősorban meredek, suvadásos oldalak, de sok esetben a kecskék és a juhok számára ideális legelőterületként funkcionálnak. A rendszeres túllegeltetéssel egyre kevesebb az olyan hely, ahol a lepke fönmaradhat. A túlgyjűtéssel pedig olyanira megritkítható egy-egy populáció, hogy az, a túllegeltetéssel együtt a faj kolóniájának biztos eltűnéséhez vezethet.

Mit tehetünk? Elsősorban romániai kollégáink figyelmét kell fölhívni a lepkével kapcsolatos, sürgős teendőkre. Mi magunk pedig megpróbálhatnánk a fajt idehaza megtelepíteni. Elsőnek egy jól kiválasztott területen szép kónya zsálya állományt kellene nevelnünk, ahova következő lépésként betelepíthetnénk a *Scolitantides hungaricus*-t, hogy magyarul is magyar csinosboglárkának hívhassák!

☒

Felhívás

Kérjük mindazokat, akik a Dunán vízimadár számlálásokat végeznek és a Vízimadár-védelmi Szakosztály jelentőlapján eljuttatják adataikat a Központi Irodába, hogy igényeljenek ingyenes fénymásolatot az adott Duna-szakasz térképéről a folyamkilométer pontos megjelölése érdekében. Cím: MME Vízimadár-védelmi Szakosztály, 1121 Budapest, Költő u. 21. (Tel.: 175-8327). Jelentőlap ilyannyit igényelhető, de a lapon szereplő címmel ellentétben a fenti címre kell a kitöltött adatlapot beküldeni!!!

Felhívás

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
Túzok Központja
mesterségesen nevelt tűzokok repatriálására
(visszavadtítására)
őrző tábort szervez, az alábbi turnusokban:

április 3-10	április 10-17
április 17-24	április 24-május 10
május 1-8	május 8-15

Részletes információt ad:
Demeter László, tel.: 06-60-480-072.

Kétéltűek és hüllők elterjedésének országos térképezése

1997 tavaszán végre megkezdhetjük a ponttérképezési munkát, melynek célja hogy képet kapjunk Magyarország kétéltű- és hüllőfaunájának elterjedéséről és területi megoszlásáról.

A felmérés módszere a következő:

A felmérés alapegységei a 2,5x2,5 km-es UTM négyzetek, amelyek a 10x10 km-es UTM (Universal Transverse Mercator) négyzetek továbbosztásából jönnek létre. Ez a terület nagyság (625 ha) viszonylag jól bejárható, s ha több élőhelytípusra tagolódik akkor is alaposan felmérhető. Természetesen az a cél, hogy egy-egy felmérő minimum egy, de ha lehet több 2,5x2,5 km-es négyzetet dolgozzon fel.

A vállalt terület térképét és UTM négyzet azonosító számait minden felmérő megkapja és később ezen a számon kell nyilvántartani a területet. Lényeges, hogy ugyanazt a területet a felmérő legalább három alkalommal járja be és lehetőleg mindig azonos napszakban.

A terepi munkát a felmérők végzik az általuk vállalt négyzetekben. Egy-egy jól elkülöníthető tájegységen, vagy Helyi Csoporton belül az ún. Területi Koordinátorok irányítják a felmérők munkáját, osztják el a négyzeteket, megküldik a felmérőknek a szükséges térképeket, felmérő lapokat, segítenek a terepi munkában, begyűjtik az egyes négyzetekre vonatkozó adatokat, azokat feldolgozásra alkalmassá teszik, s vagy beküldik a központba, vagy ők maguk számítógépre viszik egy-egy program alapján. A Szakosztály feladata a munka országos irányítása, a Területi Koordinátorok munkájának segítése és összehangolása, az összes adat tárolása és feldolgozása, kiértékelése és a visszajelzés a felmérők felé.

Aki részt tud venni a ponttérképezésben, az levélben (névvel, címmel telefonszámmal) jelezze azt az egyesület központja felé s ebben az esetben számára megküldjük a munkához szükséges részletes tájékoztatót és a felmérőkartonokat, térképeket és az ott illetékes területi koordinátor nevét és címét.

Bemutkozik a Tisza Klub

A Tisza Klub környezet- és természetvédő társadalmi szervezet 1990-ben alakult. Tagjai azok a polgárok, akik szívéből viselik a környezet- és természetvédelem ügyét. Számuk évről évre növekszik, s ma már több mint 200-an segítik munkánkat.

Tevékenységünket jobbra a Tisza-völgyében és annak vízgyűjtőjében kívánjuk folytatni. Abban a régióban, amelynek vize, élővilága, szépséges tájai, természeti és kulturális kincsei értéket jelentenek számunkra és remélhetőleg mások számára is.

A környezetvédelmi problémák nem maradnak országhatáron belül, ezért egyik fő feladatunknak tekintjük a nemzetközi programok szervezését, az azokban való részvételt. Ennek szellemében erdélyi, kárpátaljai és felvidéki társadalmi szervezetekkel vettük föl a kapcsolatot. Az elmúlt években az erdélyi természetvédelemmel karöltve megvalósult a Maros és a Körösök, az ide nyáron pedig a Szamos állapotának felmérése. Befejezéséhez közeledik a négy ország szervezeteinek összefogásával végrehajtott Felső-Tisza program, melynek eredményeképpen remélhetőleg mindenütt védelem alá kerül ez a természeti értékekben még mindig bővelkedő terület. A kutatások eredményeit a *The Maros* című angol nyelvű könyvben, valamint a *Maros, Felső-Tisza, A Szamos* videofilmeken tettük közzé.

A környezeti kultúra, a környezet- és természetbarát magatartásforma kialakítása egyik legfontosabb eszközeinek tartjuk a környezeti nevelést. Ennek keretében többször tartottunk környezeti nevelési játszóházat óvodáskorú gyerekek részére, ahol játékos formában próbáltuk megértetni a természetvédelem fontosságát, az élőlények szerepét és helyét a természetben. Ezen munka segítéséhez született az *Öletzsák-gyűjtemény az óvodai környezet- és természetvédelmi neveléshez* című kiadvány, melynek újbóli, bővített kiadása – egy mesegyűjteményhez hason-

lóan – pénz hiányában még várat magára. Az idősebb korosztályok számára természetkutató és megismerő táborokat, valamint környezet- és természetvédelmi versenyeket szervezünk, illetve erőnköz mérten támogatunk. Itt kell még megemlíteni a klub égisze alatt működő folyófigyelő szolgálatot, mely a Középiskolások Természetbúvár Önképzőköre a Tiszáért, valamint a Zagyva akciócsoportot foglalja magába.

Mint egyik kiemelkedő rendezvényünket kell megemlíteni *A környezetbarát gazdaság lehetőségei* című nemzetközi konferenciát, melynek összefoglalásaként mind egy magyar, mind egy angol nyelvű könyv is született.

A cikkben még nem említett kiadványaink: *Tisza Klub Füzetek: Az Alföld jelene és jövője; Tiszavirág monográfia; A közlekedés okozta légszennyezés; Pásztortáska füzetek: Alföldi kaleidoszkóp; Szolnok város környezeti állapota; Corridors Magazin.*

A Tisza Klub elérhetősége: *Cím: 5000 Szolnok, Szapáry u. 19. Levélcím: 5001 Szolnok Pf.: 148. Tel./fax: 56/375-497 E-mail: gabi@tiszaklub.zpok.hu*

Szabó Csaba

Az IUCN új Vörös Könyve

A Földünkön élő emlősfajoknak 25, míg a madaraknak 11 százalékát fenyegeti a kipusztulás – állítja október elején Washingtonban közzétett kiadványában a Nemzetközi Természetvédő Szövetség (IUCN). A szervezet Vörös Könyve első ízben sorolja fel Földünk valamennyi ismert emlős- és madárfaját, ami örömteli újdonság a természetvédő és -szerető közönség számára. Kevésbé örömdetes ugyanakkor, hogy

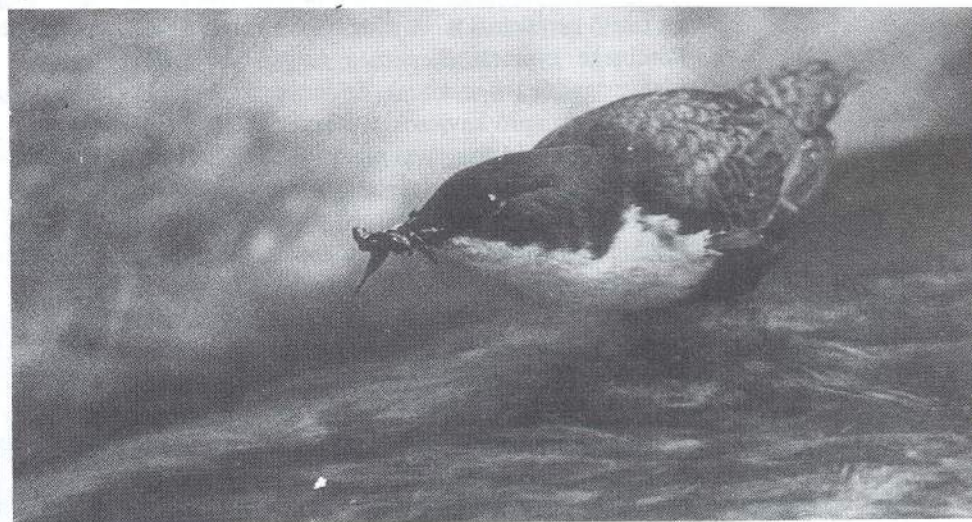
a friss adatok szerint nem kevesebb mint 5.209 állatfajra leselkedik a kihalt veszélye. Közülük 911 faj öt éven belül végérvényesen eltűnhet bolygónkról. Az utóbbi tíz évben a fokozottan veszélyeztetett fajok állománya 80%-kal, a veszélyeztetetteké 50%-kal, míg a sérülékeny kategóriába sorolt fajoké 20%-kal csökkent.

A tanulmány szerzői leszögezik, hogy a halak, a kétéltűek és a hullók állományáról még nem készült alapos, átfogó tanulmány. Ennek dacára kimutatták, hogy a Földön élő 23 krokodilféle (krokodilok, alligátorok, kajmánok) közül 11 fajt fenyeget kipusztulás. A tengeri halfajok köréből az idén újabb 100 faj került fel a veszélyeztetettek jegyzékére, például több cápa és tonhal. A tokhalak mindegyik fajtát kipusztulás fenyegeti.

A ritkuló emlősállatokra a Vörös Könyv szerint Indonéziában, Kínában, Indiában, Braziliában és Mexikóban leselkedik a legnagyobb veszély. (Érdekes egybeesés, hogy mind az öten a Föld legnépesebb országai közé tartoznak; lakosságuk – talán Kína kivételével, ahol valamelyest sikerült mérsékelni a népszaporulat ütemét – robbanásszerűen nő.) A madarak szempontjából szinte azonos a fenti lista, azzal az eltéréssel, hogy Mexikó helyett itt a Fülöp-szigetek szerepel. A kritikus helyzetbe jutott emlős- és madárfajokra természetes élőhelyeik részleges vagy teljes tönkretétele, a környezetszennyezés, a vadászat, az állatkereskedelem (élve befogás!), valamint helyidegen fajok betelepítése jelenti a legfőbb veszélyt.

Dorogman László

Vízirigó

Péchy Tamás

Téli napok

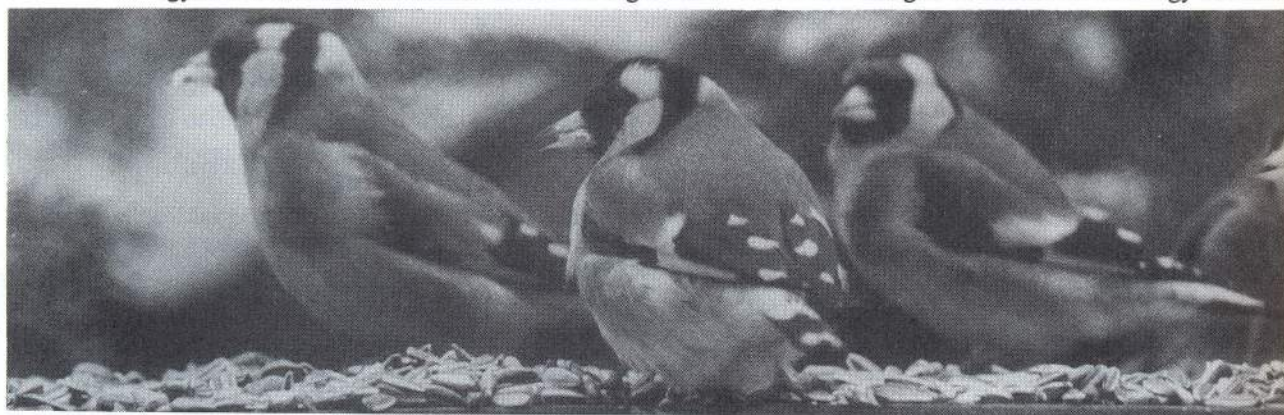
Hogyan védekeznek madaraink a tél viszontagságai ellen?

– kérdezi Ambrus Zoltán győri olvasónk.

A legkülönbözőbb, évmilliók óta bevált módszerek szerint és többnyire nagyon hatásosan. Ezek közül említek néhányat. Vándormadaraink, a fecskék, gólyák, a kakukk, a sárgarigó és a többiek például „megszöknek” előre, amikor a meleg déli tájak felé repülnek. Ami persze korántsem jelent egyfajta kéjutazást számukra, sőt a nem egyszer több ezer kilométeres út során a legkülön-

gyakorinak számít.

A téli időszakhoz alkalmazkodnak a vetési varjak akkor, amikor rendszeresen megjelennek a kertekben, parkokban, vasúti állomásokon, falvak és tanyák közelében, ahol több táplálékot remélhetnek, de ugyanezt elmondhatjuk az etetőre járó zöldikékről, fenyőpintyekről, csízekről is. A behavazott, kevés táplálékot és védelmet nyújtó erdőből a kék cinegék és ökörsemek a nagy nádasok-

Péchy Tamás

Fent: Tengelicék a kiszórt napraforgó magon
Lent: Foglycsapat a hóban

bözőbb veszélyekkel kell szembenéznük. Sokan az időjárás viszontagságainak esnek áldozatul, de még többet pusztítanak el az Olaszországban, a Közel-Kelet egyes államaiban, Cipruson, Dél-Franciaországban és másutt ma is dívó hihetetlen méretű madárpusztítás során.

Az itthon maradtak közül a tavaszi és nyári időszakban kizárólag rovarokkal, pókokkal élő cinegék télen részben magtáplálékra térnek át, más fajok, például a vörösbegy vagy az egy-egy példányban szintén áttelelő házi rozsdafarkú és barát-poszáta elsősorban különböző bogyókkal élnek. A budapesti Népligetben például a vörösbegyek a szőlőrigókhoz, fenyőrigókhoz vagy az alkalmilag megjelenő csonttollúakhoz hasonlóan az ostorfa termését fogyasztják, ugyanezt megfigyeltem egy ott telelő barátkánál is. A nádasokban tanyázó bar-kóscinege gyomra télire még át is alakul, fala megvastagszik, a madarak őrlőanyagot, homokszemcséket, apró kavicsokat vesznek fel és ilyenkor főként a nád magjával élnek. Ha sok hó esik, megváltozik a baglyok táplálékösszetétele is. Az erdei fülesbaglyok köpeteiben – ahol egyébként mindig rágcsálók, hazánkban főképp a mezei pockok dominálnak – ilyenkor a madarak, főként a verebek száma emelkedik meg erősen. A rágcsálók a hó alatt készítik járataikat, láthatatlanul mozognak s a baglyoknak is ehhez kell alkalmazkodniuk. A gyöngybagoly köpeteiben a havas időben a házi egér gyakran emelkedő száma azt jelzi, hogy a madár egyre többet vadászik pajtáiban, csűrökben, szérúk közelében, ahol a házi egér

ba húzódnak. A cinegék a nád és gyékény szárán kopácsolva jutnak élelemhez, az ökörsemek a nádbugák között pókok után keresgélnek.

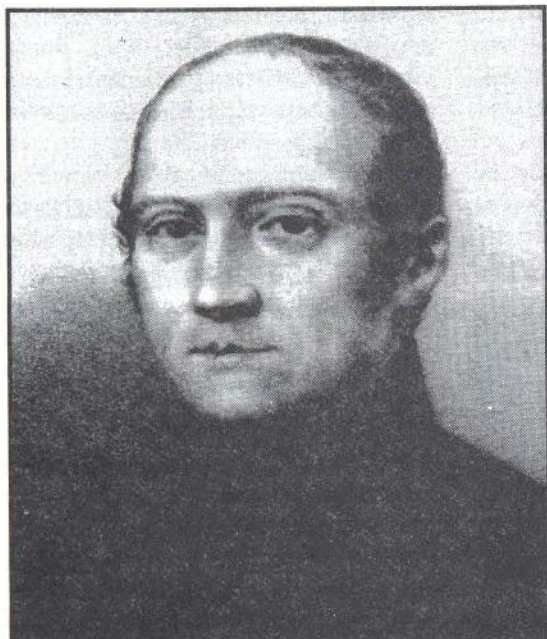
Hideg éjszakákon a fakuszok gyakran többed-magukkal összébújva alusznak a fa kérgén, esetleg egy vízszintesen nyúló vastag ág alatt. Nem egyszer tucatnyi példány van együtt, valamennyi befelé fordulva, szorosan összehúzódva. Fejüket elrejtik, tollaikat enyhén felborzolják, farkuk kifelé mutat.

Szorosan összébújnak a havon pihenő foglyok is. Néha annyira egymáshoz szorulnak, hogy egy vizsgált, 18 példányból álló csoport esetében az alvó madarak egy 35 cm átmérőjű körben zsúfolódtak össze. Magas porhó esetén néha a levegőből ejtik magukat a puha fehér közegbe, hasonlóan a nyírfajdhoz, amely télen gyakran szintén a hóba temetve, szélvédett és viszonylag meleg kuckóban éjszakázik. ☒

Péchy Tamás

Petényi János Salamon

Drexler Szilárd

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület 1984-ben Petényi emlékérmét alapított. Az emlékérmét azoknak az egyesületi tagoknak ítélik meg, akik kimagasló tudományos kutató tevékenységet folytatnak, amivel hazai és nemzetközi szinten eredményeket értek el. A díj alapítása egyben Petényi emlékét is hivatott őrizni. A szándék jól mutatja, hogy egyetlen egy közösség sem tekinthet előre a múlt, a hagyományok ápolása nélkül.

Amikor a hazai madártan gyökereihez nyúlunk vissza, mindig felmerül – és jogosan – Herman Ottó neve. E tiszteletre méltó tudós apja nagy tisztelője volt a magyar madártanban meghatározó szerepet betöltő Petény János Salmonnak és fiát az ő szellemében nevelte. Petényi János Salamon 1799. július 30-án a Nógrád vármegyei Ábelfalván (Ábellehotán) született. Apja a falu református lelkésze volt és fiát is erre a pályára szánta. Ennek érdekében losonci, besztercebányai és pozsonyi iskolák után 1822–1824 között Bécsben taníttatta.

A huszonéves Petényi azonban jobban vonzódott a természethez, mint a lelkészi pálya iránt. Még Besztercebányán, ahol természetszeretetéből a megismerés vágya is formálódni kezdett, vásárolt néhány kitömött madarat, amelyet szétszedett, hogy a preparálást megtanulja. Bécsben a teológiai tanulmányai mellett gyakran megfordult természetföldrajzi bemutatókon, kiállításokon. 25 éves korában, 1824-ben madártani kutatások céljából többször utazott Magyarországra.

Bécsi tartózkodása idején több külföldi ornitológussal is megismerkedett, együttműködésük, közös terepmunkájuk jelentik a magyar madártan első nemzetközi kapcsolatait. Ebben az időben kezdett el levelezni az idősebb Brehmmel, aki eljuttatott hozzá néhány nagyon fontos madártani művet. Ez a kapcsolat eredményezte, hogy később 1830-ban, egy kék vércséről szóló írással megjelenhessen a nemzetközi szakirodalomban. A későbbiekben még további cikkeket is publikált, többnyire az egyik jelentősebb ornitológiai szaklapban, az *Ibis*-ben.

1826-ban egy barátja segítségével Cinkotán lelkészi álláshoz jutott, amely lehetővé tette számára, hogy könyvtárak, gyűjtemények látogatása céljából gyakran felutazhasson a közeli Pestre. Folytatta ornitológiai tevékenységét, több utazásban is részt vett.

Hívei hét évig túrték lelkészük gyakori elutazásait, ha úgy tetszik, különös hobbiját. Végül 1833-ban otthagyta Cinkotát és még ebben az évben a Nemzeti Múzeum állattani tárának segédjé lett. 365 madárból álló gyűjteményét a múzeumnak adományozta (a teljes zoológiai gyűjtemény addig 406 példányból állt).

Ezután életét szinte teljesen a madártani kutatásoknak szentelte. Bővítette és ápolta külföldi kapcsolatait. Több utazást tett külhonban és itthon egyaránt, sok esetben külföldi ornitológusok társágában. Több, a hazai madárfaunában addig ismeretlen fajt fedezett fel. Eredményeit rendszeresen publikálta.

1845-ben (298 madárfajt ismert ekkor Magyarországról) segítőtársakat keresett munkájához. Tulajdonképpen ezek a segítők voltak az első szervezett amatőr madártani megfigyelők hazánkban. Közéjük tartozott Herman Károly is, aki Petényitől kapott ajándékát, Brehm *Naturgeschichte*-jét fiának ajándékozta, amikor Kolozsvárra utazott Brassai Sámuel védőszárnyai alá.

Petényi János Salamon 56 éves korában hunyt el.

Ő volt az első magyar ornitológus, akit nemzetközileg is számon tartottak. A magyar madártan legkiemelkedőbb alakja, Herman Ottó, a *Petényi János Salamon, a magyar tudományos madártan megalapítója* című munkájában emlékezett meg tevékenységéről.

Napjainkban méltatlanul keveset tudunk róla. 1999-ben, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület alakulásának 25. évfordulójának évében ünnepeljük születésének 200. évfordulóját. Talán érdemes lenne ezt a két fontos dátumot kapcsolatba hozni

Kedves Anna!

Talán emlékszik még ránk. A férjem és én egy kis molnárfecskest vittünk Önhöz, s kértük tanácsát. Akkor megígértük, hogy pár sorban írunk a nálunk élő füstifecskekről.

Június 1-én egy füstifecske pár jött hozzánk. Miután a hím körbejárt a lakásban és mindent megvizsgált, fészket kezdtek építeni az udvarra nyíló étkezőben. A mennyezethez közeli fűtés-csővekre építették a fészket. A helyet a fiúfecske választotta ki. Elég száraz

dennap bent aludtak, de a kisfecskek közül hol egy, hol egyszerre kettő, három vagy éppen mind a négy hiányzott éjszakára.

Augusztusban újra kotlani kezdett a tojó. 21-én keltek ki a fiókák, most csak kettő. A szülőpár ugyanaz maradt, mint az első költésnél. Még együtt van a család, ezt most láttuk a hét végén, mert nagyon rossz idő volt, zuhogott az eső, hideg volt. A szülőkkel és a két kisfecskevel együtt 12 fecske jött be hozzánk, ott ültek egész nap és egész éjjel. A fiókákat nekem kellett etetnem, mert különben éhen pusztultak volna.

Néhány gondolat a Nem lehet elég korán elkezdeni című íráshoz

A *Madártávlat* III. évfolyamának 6. számában Schmidt Egon úr tollából megjelent *Nem lehet elég korán elkezdni* című írása vegyes érzelmeket váltott ki bennem, melyeket szeretnék megosztani az olvasókkal.

A cikk alapgondolatával – nevezetesen azzal, hogy a természetszeretetre való nevelés mennyire fontos – teljes mértékben egyetérték. Természetvédő és madarász révén magam is minden lehetőséget és fórumot megragadok e cél érdekében. És még nagyon sokan vagyunk ilyenek e kis hazában. Jelentős túlzásnak tartom azonban azt a kijelentést, hogy nálunk az aki elviszi a legközelebbi szeméttárolóig vagy netán hazáig hulladékát, ritkább a fehér hollónál is. Meggyőződésem, hogy többen vagyunk, akik nem személtelünk összevissza, mint akik igen, csak ez nem látszik meg az erdőkön, hiszen ahol nincs szemét, ott nem szúr szemet. Ezért aztán megdöbbenett – és vissza kell utasítanom sok-sok embertársam nevében – az alábbi kijelentést: „...szemetelő, a környezeti értékeket semmibe vevő nép vagyunk.”

Ezzel szemben ugyanilyen általánosítás az osztrák és svájci példa a szemét hazavitelére. Mint a nyugati határ mellett lakó ember, tudnék mesélni arról, hogyan viselkedik az Ausztiából átránduló polgárok némelyike. (De nem mindenki, nem az osztrák nép.)

Hadd mondjak el egyetlen esetet. Jugoszláviában történt, várakozva a határátkelésre. Egy osztrák luxusbusz vezetője kiszállt a járműből, kezében a szemetesvödörrel és tartalmát az útarokba borította. Úgy két méterre álltam tőle többed magammal. Ez sem zavarta egy csöppet sem. Odaléptem, és megkérdeztem, otthon is így szokta-e? Nem válaszolt, elfordult, visszaszállt a buszba és becsukta az ajtót. Hadd adjam meg én a választ. Otthon ezt nem tette volna, de nem azért, mert patyolatfehér a lelke és átitatja a természet imádata.

Ne legyen tehát kollektív büntudatunk, hanem neveljük fáradhatatlanul gyermekeinket, embertársainkat a természet szeretetére, mint ahogy azt a cikkíró Schmidt Egon is teszi évtizedek óta.

Bánhidi Péter

Füstifecske család

meleg volt akkor, mi segítettünk nekik, hogy sarat találjanak. Rendszeresen öntöttünk ki vizet hátul a kertben a földre, amit ők meg is találtak, és innen hordták a sarat. Június 5-ére készen is volt a fészek, 10-én már a tojásokon ült a tojó. Eddig azt hittük, hogy ilyenkor a hím eteti, de nem így van. Igaz, hogy elég ritkán, de ő maga jár el inni. Június 29-én kikeltek a tojások, szép sorban 5 kis fecske született.

Mind a két szülő szorgalmasan etette őket, sikerült is mind az ötnök kirepülnie. Ez július 19-én következett be, először három, aztán a negyedik, végül az ötödik kismadár 3–4 nappal később. Sajnos, nem voltak otthon a többiek, ő egyedül próbálkozott meg a dologgal, és talán éppen ezért, nem jött vissza esztére. Ahogyan elkezdtek növekedni és önállósulni, a fecskepár már nem engedte őket közel a fészkekhez. Ők min-

Féltünk tőle, ha közbeavatkozunk, elhagyják majd őket, de nem így történt. Felmásztam hozzájuk és csipesszel lisztkukacot tettem a csőrükbe. Nagyon éhesek voltak, nem félték egyáltalán, sőt még a többiek sem különösképpen.

Az udvarra nyíló ajtó felső ablakán járnak ki és be, ezt éjszakára becsukjuk a hideg miatt, de nem bánják. Most szeptember 9. van, nem tudjuk, sikerül-e a kisfecskeknek is elmenniük majd, ezen izgultunk.

A kis molnárfecskekről csak annyit, hogy még nálunk van, a tollai ugyanolyanok. Sajnos, nem nőttek ki. Kicsit tud csak repülni, éppen hogy. Különbösen nagyon aranyos. Csak magányos szegény.

Kedves Anna! Ne haragudjon, hogy ilyen részletesen leírtam a dolgokat, de talán mint megfigyelés, ez is jó valami-re.

Ujfalusi Éva

Tapasztalatok és vélemények a vadludak vadászatáról

11 vadlúdfaj és 2 ásólúdfaj fordul elő kisebb-nagyobb gyakorisággal Magyarországon. Életmódjukból adódóan – talán a bütykös ásólúd kevésbé – csapatokba tömörülnek, gyakran több faj is látható egy csapatban. Európa több országában (elsősorban tőlünk nyugatra) nem vadásznak vadludakra, más európai államokban déli és keleti irányban valamennyi libafajt (de néhol valamennyi madárfajt is) lövik.

Nálunk egész más a helyzet. Évszázados természetvédelmi hagyományaink révén ma már egy kivétellel minden vadlibafaj védett. Büszkék lehetnénk (Kelet-Európában) egyedülálló törvényünkre, ha a gyakorlat nem lenne egészen más. Valójában a vadászok etikai fejlettségére lett bízva a libavadászat. Aki nem akar védett libák lelövésével

récéké is) hajnali és esti szürkületben folyik, és csak akkor eredményes, ha a nagyon jó szemű libák nem látják, vagy csak későn veszik észre a vadászt. Ilyenkor a vadásztól sem várható el, hogy akár egy fajt is elkülönítsen a másik tizenkettőtől. Ennek alapján bizvást állítható, hogy az országos terítékadatokban olyan arányban szerepelnek a védett fajok, amilyen az előfordulási arányuk. A kapott számot még legalább kettővel kell megszorozni, hogy megkapjuk a lelőtt libák számát. Tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a meglőtt ludak jelentős része csak később esik le, illetve sebzés miatt később pusztul el. Ködös időben, amikor egyébként legnagyobb a teríték, különösen sok az így elvesztett liba. Tiszta időben ugyancsak sok a sebzés, mert az ilyenkor magasan szálló ludakra is sok vadász rálő. Saját területemen, a Dinnyé-

ki, és sajnálatos módon nem történt meg ennek a korrigálása a mai napig sem. A gond az, hogy a börgöndi és az elza-majori oldalon a védett terület határa és védőövezet határa ugyanaz. Amennyiben a vadászok betartanák a lesvadászatra előírt 300 m-es távolságot, nem is lenne nagyobb baj, ám a vadászok azon része, akik csak a mára gondolnak, rendszeresen a határon vadásznak, és ott is gyakran a védett terület felé pufogatnak. Következmény: a libák zavarásra érzékenyebb része továbbáll esetleg a soponyai víztározóra, ahol a vadásztatás jóval ritkább, de hatékonyabb, másik része olyan kiröpülési irányt keres, ahol nincs vadászat. A tópart rendszeres zavarása ily módon a vadászokra is visszaüt, mert a hosszabb távú vadásztól fosztják meg magukat.

Megfigyeléseim szerint a vadludak szeretnek távolabbi legelőkre húzni. A legtöbb csapat 5–15 km-es távolságra jár táplálkozni. Rendszerint rossz időjárás és a környező területeken folyó intenzív vadászat hatására lepik el a libák a közeli vetéseket is. Ilyenkor fordul elő gyakran, hogy a koncentrált libatömeg feketére rágja a zöldellő vetést. A mezőgazda ilyenkor természetesen kétségbeesik, és követeli a ludak azonnali elriasztását, vadászatát, és a nyomaték kedvéért benyújtja a vadkár igényt is. Több éves dinnyési tapasztalat alapján állítom, hogy a vadlibák rágása többet használ a vetésnek, mint amennyit árt. Régen szokás volt ráhajtani a juhokat a vetésre, hogy jobban bokrosodjon. Véleményem szerint vadkárelhárítás címszóval egyáltalán nem, vagy csak igen indokolt esetben szabad vadászati engedélyt kiadni a második leggyakoribb vadlúdfajra; a nagyililike. A nagy lilik védetté nyilvánításával az ország keleti részén, ahol a libacapatoknak csak töredéke vetési lúd, elméletileg megszűnhet a libavadászat, így az a különös helyzet áll elő, hogy miközben Kelet-Magyarországon nem lesz libázás, a Dunától nyugatra valamennyi vadlúdfajt lövik.

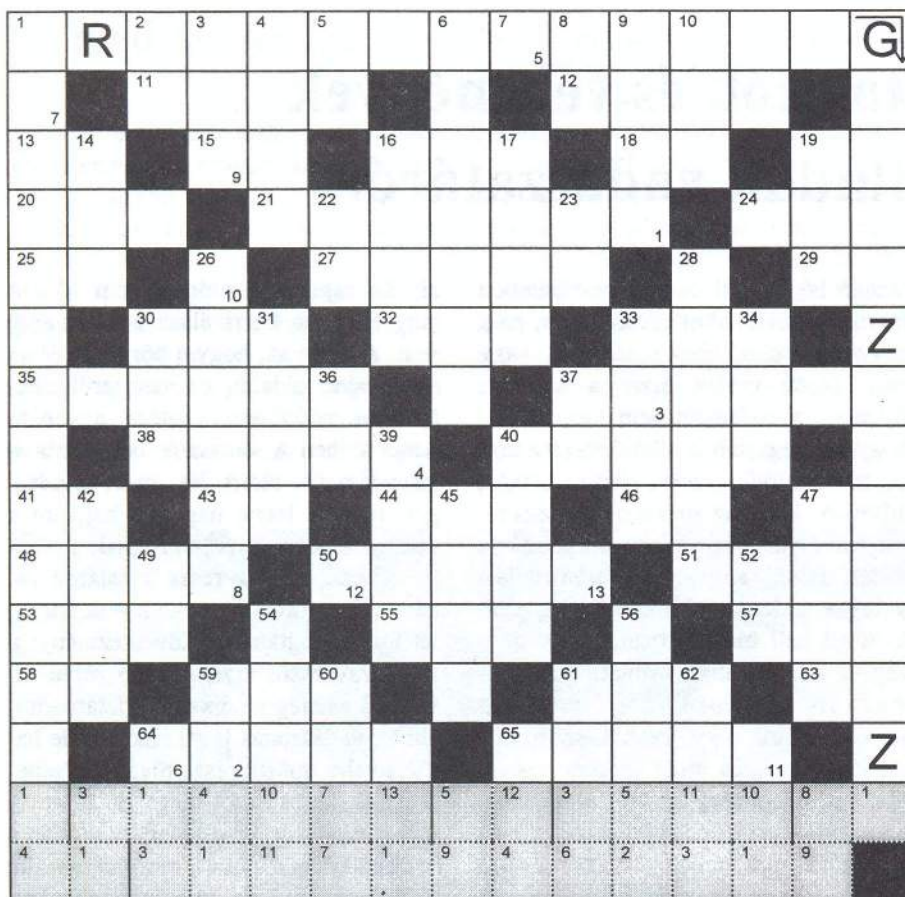
Fenyvesi László

Kacsák a hajnali tavon

büszkélkedni, az inkább más vadfajok után néz, akinek viszont mindez nem jelent lelkiismereti kérdést, az úgyis azt mondja, hogy a sörét nem tud különbséget tenni. A libák vadászata (ahogy a

si Fertőnél sajnos nagyobb gondok is felmerülnek. A nemzetközi hírű és a Ramsari Egyezmény alá tartozó Madárrezervátum védőövezetének határát még a 60-as években rosszul jelölték

Fejtse meg a rejtvényt azután másolja át a kívánt 13 betűt az alsó hálózatba. Az itt kapott mondatot Dugonics András 1820-ban mondta. A másik a vízszintes 1. alatt található, ez Erdélyi János mondása 1851-ből. Az alsó hálózatban egy-egy betű többször is szerepel.

A rövid és hosszú magánhangzók között nem teszünk különbséget.

Vízszintes:

11. Apró állatka. 12. Idegen férfi-név. 13. Kimondott betű. 15. Nobélíum vegyjele. 16. Ilyen szak is van. 18. Norvégiai és németországi autójelzések. 19. Luxemburgi autójelzés duplán. 20. Szálakat egyesít. 21. Becézett leány-név. 24. Kifutófiú. 25. Idegen kötőszó. 27. Valahonnan kitessekel. 29. Belgiumi és ausztriai autójelzések. 30. Napszak. 32. Kambodzsai, olaszországi, máltai autójelzések. 33. Névelők. 35. Van ilyen gáz is. 37. Savanyúság. 38. Ilyen fióka is van. 40. Júliusban és decemberben van a nevenapja. 41. Nem rossz. 43. O. É. 44. A jó késnek van. 36. Azonos a vízszintes 41-gyel. 47. Római számok. 48. Helység Pest megyében. 50. Helység Komárom megyé-

ben. 51. Ritka női név. 53. Vidéki vendégmarasztaló. 55. Meztelen test. 57. Pinceszag. 58. Kötőszó. 59. A XI. kerület egyik utcája. 61. Idegen vörös. 64. Gyakori férfinév. 65. Másik férfinév.

Függőleges:

1. Aki éles elméjű. 2. Thaiföldi és belgiumi autójelzések. 3. Haza. 4. Építményeknek kiemelkedő felső része. 5. Egyforma betűk. 6. Az egyik hónap. 7. Betűt vet. 8. Zola regényalakja. 9. Bír. 10. Bihari László monogramja. 14. Eszti mássalhangzói. 16. Férfinév. 17. Elődöm. 19. Gyulladás. 22. Fordított kicsinyítőképző. 23. Kakaó mássalhangzói. 26. Budai utca neve. 28. Emlékmű. 30. Csapadék. 31. Az egyik apostol. 33. Névelős Komárom megyei helység. 34. Menyasszony. 36. Fordított vigyázó. 37. Uruguay és svédországi autójelzések. 39. Fejedelem és király volt. 40. Pénznem. 42. Iparos. 45. Taszító. 47. Nem áll biztosan a lábán. 49. Ilyen mester is létezik. 52. Kutya. 54. Ló. 55. Azonos a 19 függőlegessel. 59. Tejeje. 60. Állóvíz. 61. Azonos az 59 függőlegessel. 62. Azonos a 60 függőlegessel.

Beküldendő a vízszintes 1., valamint az alsó hálózatban kialakuló szöveg. **Beküldési határidő:** 1997. február 15.

Megfejtés

Folyóiratunk III. évfolyamának 5. számában megjelent rejtvény helyes megfejtése:

*Vászon a hasa,
Bársony a nyaka,
Muzsika a szája,
Villa a farka.*

Nyertes

A helyes megfejtők közül Nagy Lajos nádudvari lakos Réthy Zsigmond *Körösök vidéke* c. művét nyerte, melyet postán küldünk el. Gratulálunk!

BirdLife-partnereink

Név: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (EOE) • **Magyar név:** Görög Madárvédelmi Egyesület • **Alakulás éve:** 1982 • **Taglétszám:** 550 • **Folyóirat:** *HOS Member Newsletter* (4), *IBA News* (4) • **Elnök:** Eva Economidou • **Fizetett alkalmazottak száma:** 5 • **Cím:** Em. Benaki 53, GR-106 81 Athens, Greece • **Tel.:** +30 1 36 11 271

Madárkalendárium

Január

Magyarországon általában ez a hónap a leghidegebb, még akkor is, ha az utóbbi években hó alig-alig esett. Valamennyi vándormadarunk messze délen élvezi a napsütést, az egyik talán lent, Fokváros közelében, a másik jóval közelebb, a Földközi-tenger festői partvidékén. Január az időjárástól függetlenül igazi téli hónap, amikor ritka kivételektől eltekintve csak azokkal a madarakkal találkozhatasz, amelyek állandóak, tehát nem vonulnak el télire, illetve a hideg időszakra hozzánk érkezett északi vendégekkel. Ha eteted télen a madarakat, a kiskertben és az ablak előtt mindkét csoport képviselőit megfigyelheted. Állandó madaraknak tekinthető az etető leggyakoribb vendégei közül a szécinege, a jóval kisebb kékcinege, a már említett csuszka, a vaskos csőrű meggyvágó és persze mindkét verébfaj. A téli vendégek közül gyakran felbukkan a terített asztalnál a narancsos mellollairól és fehér hátáról könnyen felismerhető fenyőpinty, de helyenként az apró termetű, zöldessárga csízek és a néha nagyobb tömegben érkező bóbítás csonttollúak is megjelennek. Utóbbiak számára félbevágott almákat lehet az ágakra tűzni, de boldogan fogyasztják az ostorfa és a japán akác termését is.

Ha az erdőben jársz, a lombok nélkül álló fák között jó alkalmad nyílik a különböző harkályfajok megfigyelésére. Gyakori a nagy fakopáncs, a tölgyesekben rendszeresen találkozhatasz a közép fakopáncssal, a zöld tollazatú, piros sapkát viselő zöld küllő viszont inkább a folyóárterek közelében,

Fenyőrigó

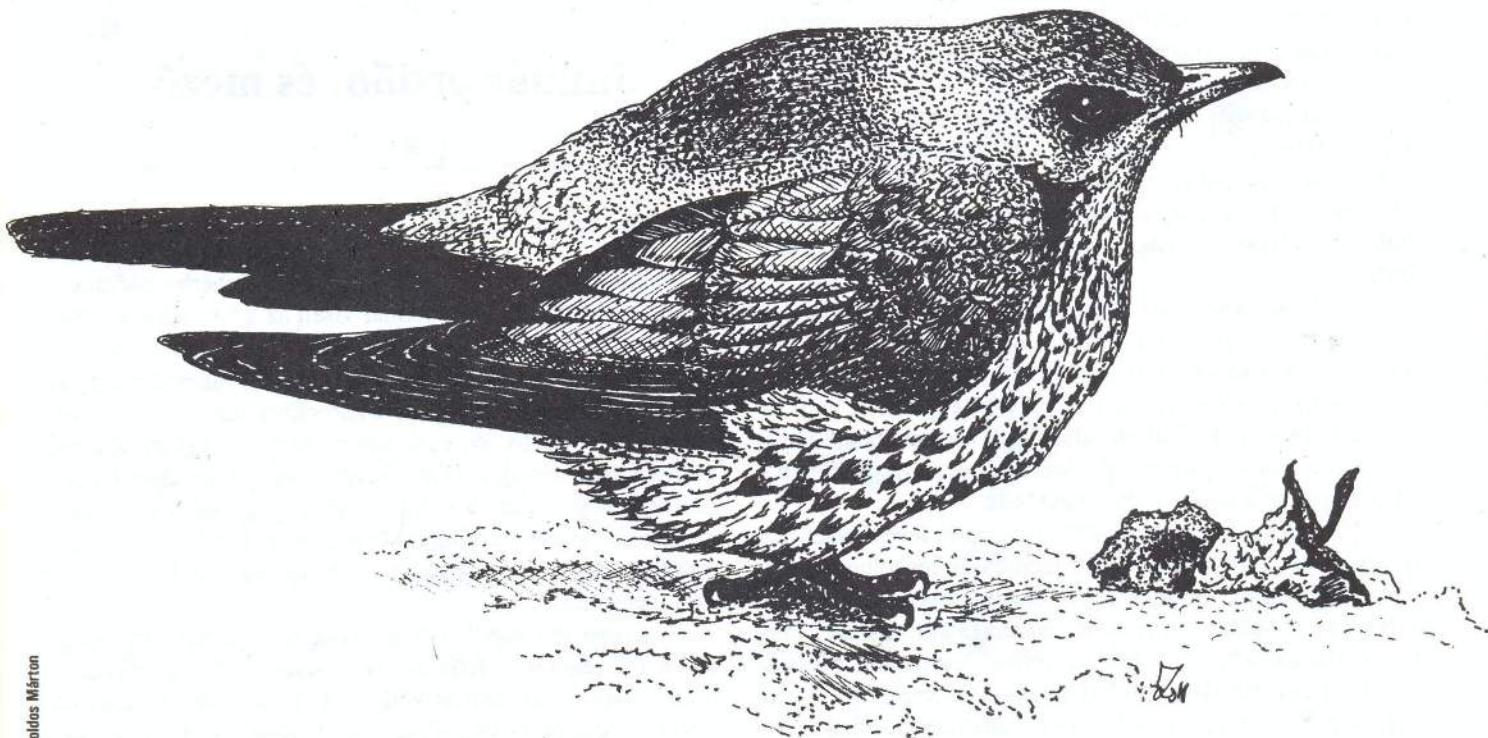
Schmidt Egon

parkokban, ligetekben bukkan fel. Hangos „klü-klü-klü” kiáltását már ilyenkor is, de később, februárban, márciusban sűrűn hallatja. Mielőtt „harkály-túrara” indulsz, jól nézd át a Peterson ábráit, hogyan lehet az egyes fajokat, azon belül a hímeket és a tojókat legkönnyebben megkülönböztetni. Ugyanez áll a fák törzsén felfelé kúszó apró termetű fakuszra is, ahol a két fajt megfelelő gyakorlattal színezetük és hangjaik alapján ugyancsak el lehet különíteni. Ha az öreg tölgyesben sok sárga fagyöngy díszlik a magas ágakon, biztosan megtalálsz ott a léprigót, de van még... (a többit már neked kell megkeresned!)

Ha a Duna mellett szeretnél sétálni, az úgynevezett jó helyeken nagyon sok madarat figyelhetsz meg. Budapest tág körzetében ajánlom a szobi rév, Göd, Sződliget, Makád vagy Süttő környékét, de még a Hajógyári-sziget csúcsánál is láthatsz kerce- és barátrécéket, kis vöcsköt, szerencsés esetben füstös- és jeges récéket is.

Február

Akár hiszed, akár nem, ennek a hónapnak a második felében már indul a madárvonulás. Különösen ha enyhe a tél, bukkannak fel azok a madarak, amelyek egyébként is csak Dél-Európaig repültek és amelyek közül mindig akad többkevesebb áttelelő is. Kormoránokat, nagy kócsagokat például a hó elején vagy akár januárban is láthatsz, de találkozhatasz

a nagy alföldi legelőkön mezei pacsirtákkal is. Persze lehet, hogy ezek a madarak nem magyar „állampolgárok”, valahonnét északabbról, a nagy kócsagok talán a Fertő osztrák oldaláról vetődtek ide, ez semmit sem von le a megfigyelés értékéből. Februárban egyébként még valamennyi téli vendégünk nálunk időzik, találkozhatok nagy őrgébiccselel éppen úgy, mint a gyors röptű törpesólyommal vagy a mezők felett imbolyogva szárnyaló kékes rétihéjakkal. Az etetőnél időző „asztaltársaság” is a régi, de ne feledd, a hó végével általában be kell fejezni az etetést, márciusban a madaraknak már nincs szükségük a kiegészítő táplálékra. Ők persze jönnének továbbra is, de ez ne tévesszen meg! Kora tavasszal már a

megjelenő levéltetveket, áttelelt rovarokat kell keresgélniük az erdőben és a gyümölcsfákon.

Napsütötte februári délelőttökön a kertekben mindenütt hallani a széncinegék tavaszt jelző, vidám „nyitni kék”-jét, a nádasokban énekelnek a még ott időző ökörszemek és a hónap második felében, a néphit szerint 19-én, Zsuzsánna napján, megszólalnak az első mezei pacsirták is. A nyílt területeken helyenként nagy csapatokban mozognak a frissen érkezett (vagy áttelelt) kék galambok, odafent „V” alakban észak felé repülnek a vetési ludak, de rajtuk kívül még sok sok egyéb madárral találkozhatok.

A határozókulcs

Zsoldos Árpád

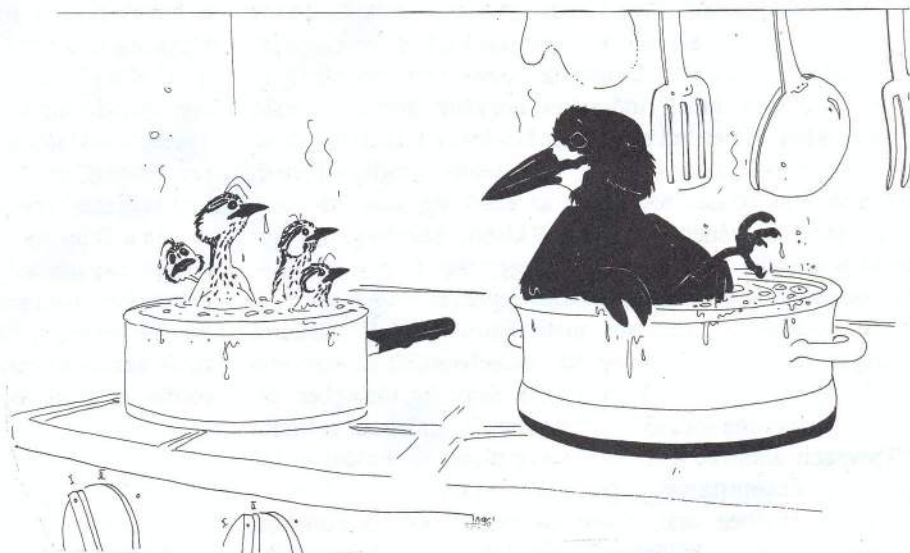
A madárhatózás bizony nehéz feladat. A kezdő madarászt akár megoldhatatlan probléma elé is állíthatja néhány faj elkülönítése, – különösen akkor, ha az illető kizárólag határozókönyvek lapozgatásával szeretne eligazodni a madárfajok között.

Úl a boldogtalan madarászjelölt a méregdrágán megvásárolt madárhatózó előtt és már annyira belezavarodott a sok egyforma poszáta, rigó, nádiposzáta, sármány és füzike képének nézegetésébe, hogy mire a vetési varjú ábrájához ér, elkeseredetten csapja össze a könyvet, mert úgy érzi, hogy ezek után már ezt a madarat sem tudná megkülönböztetni egy fekete rigótól! Pedig e két faj elkülönítéséhez van egy garantáltan megbízható határozókulcs, amelyet most teljesen önzetlenül elárulok minden kedves – és már majdnem reménytvesztett – madarásztársamnak:

Nagymamámat kísértem az orvoshoz, mert csúnya ködös, csúszós december volt akkor és nagymama látása az utóbbi időben nagyon megromlott. A szemészeten sokan voltak, a sor előttünk csak lassan fogyatkozott, ezért unaloműzőként a folyosóvégi nagy üvegajtón át bámultuk a kórház-kertet.

– Fehér karácsonyunk lesz – jelentette ki nagymama, de én hiába meresztgettem a szemem nem tudtam felfedezni a szürke kertben semmi olyan jelet, ami nagyanyám magabiztos kijelentését indokolta volna. Valahol egy fekete rigó lapozgatta serényen a lehullott faleveleket élelem után kutatva, alig három méternyire az ablaktól. Nagymama észrevette, hogy figyelem a madarat és megszólalt:

– Nem is tudod „kisonokám” micsoda jó levest lehet főzni egy ilyen „varnyóból!” – és huncutkásan mosolyogva várta tiltakozásomat, mert jól tudta, hogy kedvenc madaram a vetési varjú. Most azonban elengedtem fülem mellett a játékos vitatkozásra invitáló kedves provokációt mert megdöbbenett, hogy mennyit romlott nagymama szeme az utolsó vizsgálat óta. Így aztán csak ennyit mondtam szelíden:

- Nem varjú az nagymama – fekete rigó.
- Nem varjú? – kérdezte hitetlenkedve és közelebb hajolt az ablakhoz.
- Tényleg nem az! – mondta aztán, majd fitymálva hozzátette. – Ez nem is lenne elég egy levesnek!

Január erdőn, és mezőn

Schmidt Egon

Puha, fehér hótakaró borítja a határt, fehérbe öltöztek a kertek fenyőfái, de fehér bundát viselt az a hermelin is, amelyet a csatorna partján, a nádszegély közelében sikerült megfigyelnünk. A hajlékony testű kis ragadozó hihetetlen ügyességgel bújkál a nád között és a fűzbokrok sűrűjében, hol itt, hol ott bukkan elő, de csak azért, hogy néhány másodperc múlva ismét eltűnjön. Figyeljétek meg jól az állat farkát, melynek hegyi része a hermelinnél mindig, tehát a téli időszakban is fekete. Vörhenyesbarna nyári bundájában ez különbözteti meg a legbiztosabban a hozzá nagyon hasonló, rokon menyétől.

A havasi téli napok kitűnő alkalmat kínálnak arra, hogy nyomismereteiteket fejlesszétek. Olyan a fehér hótakaró, mint valami óriási nyitott könyv, de persze ahhoz, hogy olvasni is tudjatok benne, először a „betűket” kell elsajátítani.

Szarvas Pongrác

A Zemplénben vagy a Pilisben már a hiúz nyomaival is találkozhatunk

A kirándulások során érdemes a jegyzetfüzetben a helyszínen megörökíteni a talált nyomokat. Ha felpattan valahol a mezei nyúl és követjük a hóban hátrahagyott jeleket, különbséget tehetünk a kezdeti, a rémület sarkallta nagy ugrások és a későbbi csendes poroszkálás nyomai között. Ha pedig valaki

kitartóan követi a a nyuszi nyomát, egy kis szerencsével megtalálhatja azt a helyet is, ahol a tapsifüles elpihenés előtt cselet vetett. Ilyenkor egy darabig a saját nyomain jön vissza-felé, majd egy nagy oldalugrással a vackánál terem.

Egerészölyv gubbaszt az útmenti akácfa csúcsán. Látszólag egykedvűen réved a semmibe, de amikor az árokparton egy vigyázatlan pocok kidugja az orrát a hó alól, nyomban élet költözik a lomha madártestbe és hegyes karmait maga alá nyújtva csap áldozatára. Valamivel távolabb egy másik ragadozó, kékes rétihéja bukkan fel. Alacsonyan, jellegzetesen imbolygó repüléssel száll, háta alsó felén feltűnő fehér folt látszik. A gazos mezsgyéhez érve hirtelen fordulattal a hóra csap, de a pocok ezuttal ügyesebb volt és még idejében eltűnt a gázsálak között sötétlő lyuk mélyén.

Messziről barnállik a hóban pihenő fogolycsapat. Az öreg pár és a már felnőtt fiatalok a tél folyamán még összetartanak, utóbbiak csak tavasszal szélednek szét és keresnek párt maguknak. A fogolypárok hűsége példamutató, annál csopordárabbak a fácánok. A csillogó tollú, hosszú farkú kakasok csak az udvarlás idején járnak a tyúkokkal, később, amikor azok már a tojásokon ülnek vagy a csibéket vezetgetik, már nem törődnek velük. A tél ugyan kényszerűségből összehozza őket, a fácánok az ezüstfa sűrűségek hómentes részein vagy az etetőhelyek közelében keresgélnék, de ha veszély közeledik és menekülni kell, mindegyikük csak önmagával törődik. A fácánkakas friss nyomait is rajzoljátok be a jegyzetfüzetbe! Ott, ahol a madár nagy katalakással felszállt a hóról, a szárny, az evezők hegyi részének lenyomata is látszik.

Felismered, hogy milyen állatok hagyták ezeket a nyomokat a friss hóban?

Ha igen, írd meg nekünk január 31-ig!

A helyes megfejtők között könyveket sorsolunk ki.

A szürke légykapó család

Június közepe táján egy nap kimentünk az emeleti teraszunkra, és az asztal fölötti lámpán egy félig megépített fészket vettünk észre. Gyorsan leszedtük a mohából és növényi szálakból készült kis fészket, nehogy a verebek – akkor még azt hittük azok – odarakják tojásait. Ugyanis ez nekünk is rossz lett volna, meg a madaraknak is. Másnap és harmadnap is egy-egy épülő fészket találtunk ugyanazon a helyen, és minden alkalommal leszedtük. Azonban mindezek után elmentünk négy napra nyaralni. Ez az idő éppen elég volt a madárnak ahhoz, hogy teljesen felépítse a fészket és beletolja a tojásait. Hazatértünk már a fészken ülő madarat találtuk. Csakhogy annyira megijedt tőlünk ahányszor csak kiléptünk a teraszra, hogy mindig elrepült. S így egy ilyen alkalommal apa felállt az asztalra és óvatosan belenyúlt a fészekbe majd levette az egészet. Négy fehér tojáska lapult benne tetejük telehintve kicsi barna pettyekkel. Először még nem tudtuk mit csináljunk velük, mert elpusztítani a tojásokat nem akartuk. Úgy gondoltuk, hogy áttelepítjük a fészket a tojásokkal együtt egy másik fára. Levittem a kertbe és rá is raktam a fenyőfa egy kiálló ágára. De csak tíz percig hagytam ott mert a mamamadar sehogy sem vette észre.

A kerítésünk mellett van egy dús zöld szőlősor. Legfelül a tartódrótok közötti rést befoltoztam szigetelőszalaggal és ráhelyeztem a fészket. A mama könnyen észrevehette volna mert mindig a kerítésre szállt vissza. De nem is figyelt rá ugyanis minduntalan visszarepült az üres lámpára és ott sírt. Később a párját is odahívta és utána már ketten sírtak. Nagyon elszomorodtam. Aztán anyával úgy döntöttünk, hogy visszarakjuk a fészket eredeti helyére. Miután épségben visszatettem a lámpa tetejére már csak azon izgultunk, hogy a mamamadar visszaüljön a tojásokra tovább költeni. Rövid időn belül már boldogan ült tojásain. Nagyon megörültünk ennek mert több mint kettő óra hosszat volt üresen a fészek. Így madarunk egy hétig szorgalmasan melengette tojásait. A madár és a tojások mintázata alapján könnyen azonosítottam a fészkelőt a *Madarak* című képekkel is illusztrált kézikönyvben. Házbérloink egy szürke légykapó család. Madarainkat csak déli étkezéseinkkel zavartuk meg. A mama még mindig költött mikor elutaztunk nyolc napra. Ez idő alatt nyugton ülhetett fészken. S az eredményt hazaérkezésünkkel boldogan tapasztaltuk: négy pelyhesfejű fióka csipogott folytonosan a mamája és étel után. Madaras könyvemben megnéztem hogy még 14–16 napnak kell eltelnie addig, amíg a fiókák kirepülnek. De hűvös időben ez az időtartam meghosszabbodhat. S ezek után az egész család a jó időt várta. Most már mindkét szülő fáradhatatlanul hordta a bogarakat és lepkéket örökké éhes fiókáiknak. Szépen is növekedtek, tollasodtak. Tíz nap után az erősebbek már szárnyaikat próbálgatták. A fészek szélén ülve verdestek, s a fészek pedig már igencsak szűk volt négy nagyranőtt fiókának. A következő napok egyikén a fiókák kirepülését megelőző harmadik napon nagy baj történt. Kora reggel anyukám fájdalmas csipogásra lett figyelmes. A mamamadar sírt a kerítésen ülve pont úgy, ugyanolyan hangon, mint amikor nem találta a tojásait. Egy órával később Veszprémbe készült a család, s így kimentünk az utcára. Pontosan a kapunk előtt feküdt elpusztulva szürke légykapónk párja a papamadar. Elűthette egy autó.

Mind elszomorodtunk, hogy pont most mikor a fiókák már olyan nagyok és többet kérnek enni, akkor szakad minden gond szegény mamamadar nyakába. Gyorsan elvittük a kerítés elől az elpusztult madarat s párja mivel már nem találta ott nem is sírt utána. Visszarepült fiókáihoz etette őket. Egyik „szállítmány” után hozta a másikat. Mialatt ebédeltünk vagy vacsoráztunk a teraszra addig oda-oda röppent fészkehez és fiókái szájába tömte a frissen fogott zsákmányt. Már nem nagyon félt tőlünk. Azonban az etetése is érdekes volt. Mindig megjegyezte, hogy melyik gyerekének adott már enni és melyiknek nem. Először az elől ülő két nagyobb kapott enni, utána mindig a hátul levő kisebbeknek hozott táplálékot. Végül annyi idő után 1996. július 24-én sor került a fiókák fészekhagyására. Reggel tíz óra felé repült el az első, a legerősebb. Már csak három maradt. A következő dél körül szállt el. Míg a két legkisebb csak estefelé. Sikertől megnéztem kirepülésüket. Először a fészekből a falra szállt az egyik fióka. Ott kapaszkodott a karmaival. Utána átbukdácsolt a terasz végébe. Kisétált a peremére. A terasz mellett ott áll egy nagy cseresznyefa. A mamája odarepült egy ágra és onnan csipogott neki, hívta. Majd a pici nyílegyenes határozott repüléssel átszállt a szomszédban levő hatalmas fűzfára. Testvérkéi már ott csivogtak. Ám a legkisebb fióka bennmaradt a fészekben. Csipogott, jelzett a mamájának, de az nem jött többet. Eltelt egy félóra is. Végre egy óra múlva, mert éhes volt és nem akart egyedül maradni ő is elszánta magát. Eközben szüleim az asztalnál vacsoráztak. S az utolsó fióka is huss, akkora szárnycsattogással mint egy helikopter, elrepült apa feje felett át a szomszédba egy nagy fenyőfára. A landolás nem egészen úgy sikerült ahogy tervezte, ugyanis egy ággal lejjebb kötött ki. S így most üresen áll a fészek. Se a mama, se a fiókák nem jöttek vissza többet, új életet kezdtek. Mindegyikük jár a maga útján. Egyszer láttam, ahogy a fiókák a fenyőfákon kergetőztek egymással. Nagyon aranyosak voltak.

Mostanra, hogy mind elrepültek igen megszerettük az egész családot, mert így közelről beleláthatunk és megismerhettük, hogy milyen is egy madár élete. S hogy hogyan lesznek az apró pettyes tojásokból kitollasodott, életrekész szürke légykapó csemeték.

Németh Ildikó
15 éves tanuló

A tizenévesek írták rovatba érkezett munkák közül ebben az évben Németh Ildikó: *A szürke légykapó család* című írását találtuk a legjobbnak. Jutalma: Ország Mihály: *Mindent lehet, de krokodilt – azt nem* című műve. Gratulálunk!

Felhívás

Általános iskolai tanulóktól továbbra is várunk olyan írásokat, melyeket megjelentetnénk a Tizenévesek írták rovatban. A maximum 1 oldal terjedelmű kéziratok hazai vagy más földrészen élő állatokról szóljanak, melyekkel találkozhatok, illetve amelyekről olvastatok vagy filmet láttatok.

Ha tudsz küldj a cikkhez magad készített rajzokat vagy fotókat.

A legérdekesebb és leginkább önálló munkákat az év végén könyvekkel jutalmazzuk.

Az európai madármegfigyelő nap

(szeptember 28-29)

eredményei

A megfigyelőnapon összesen 30 európai ország madarászai vettek részt és küldtek be adatokat a Svájci Madártani Egyesülethez. Az alábbi táblázat a résztvevők létszámát és a megfigyelt madarak számát mutatja, kiemelve néhány érdekességet.

Ország	Megfigye- lési helyek száma	Résztvevők száma	A megfigyelt madarak egyedszáma	Számok és érdekességek
Finnország	50	4000	200000	nagylilik 15000 pld.
Észtország	0	0	0	
Lettország	7	48	26274	
Litvánia	33	596	76300	
Oroszország	0	0	0	
Lengyelország	0	0	0	
Ukrajna	0	0	0	
Csehország	23	258	50400	
Szlovákia	31	319	11700	
Svájc	38	3048	82801	halászsas 3 pld. szirtisas 3 pld.
Magyarország	85	686	171125	fenyérfutó lócsér
Szlovénia	90	757	215678	
Moldova	0	0	0	
Románia	0	0	0	
Bulgária	15	1000	42211	békászósas 5000 pld.
Görögország	15	2500	12500	
Törökország	3	16	2000	barátkeselyű 61 pld.
Svédország	100	550	300000	
Norvégia	26	450	90170	
Dánia	0	0	0	
Hollandia	112	490	511526	vöröskánya 1 pld.
Belgium	18	2000	10000	
Luxemburg	4	34	3801	
Franciaország	210	1871	68012	
Andorra	1	200	283	
Spanyolország	0	0	0	
Portugália	0	0	0	
Gibraltár	7	150	0	
Olaszország	31	1550	30000	
Málta	4	59	2213	sárgabillegető 1500 pld.
Összesen	903	20582	1906994	

